

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Sara Gyllenhammar

Djurskyddslagstiftningen ur ett rättsutvecklingsperspektiv

- En studie av svenskt djurskydd genom tiderna

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Elsa Trolle Önnerfors
VT 2020

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRKORTNINGAR	5
1.1 Bakgrund	6
1.2 Förståelse och definitioner	7
1.3 Syfte	7
1.4 Frågeställningar	8
1.5 Metod, material och forskningsläge	9
1.6 Avgränsningar	10
1.7 Disposition	11
2 DJURET I TIDIGA HISTORIEN	12
2.1 Människans förhållande till djur	12
2.2 Medeltiden	12
2.3 Sammanfattning	13
3 1600 - OCH 1700 - TALET	15
3.1 Djurskyddets emotionella bas	15
3.2 Sammanfattning	17
4 1800 - TALET	18
4.1 1800 – talets utveckling	18
4.2 Vivisektion	20
4.3 Djurskyddsföreningarnas framväxt och betydelse i Sverige	21
4.4 1857-års lagstiftning om djurplågeri	24
4.5 Sammanfattning djurskyddsutvecklingen under 1800 – talet	26
5 1900 – TALET	28
5.1 Förarbete till 1944-års djurskyddslag	31

5.2	1944-års djurskyddslag	32
5.3	Förarbeten till 1988-års djurskyddslag	35
5.4	1988- års djurskyddslag	36
5.5	Sammanfattning 1900- talet	38
6	2000 - TALET	40
6.1	Förändringar under 2000-talets början	40
6.2	Förarbeten till 2018-års djurskyddslag	41
6.2.1	Betänkande 2011	41
6.2.2	Propositionen till 2018-års djurskyddslag	43
6.3	2018-års djurskyddslag	44
6.4	Kompetenskrav	47
6.5	EU – rättsliga bestämmelser	48
6.6	Nästa steg i svenskt djurskydd	49
6.7	Sammanfattning	51
7	ANALYS OCH SLUTSATSER	52
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	58

Summary

This thesis investigates animal protection from a legislation development perspective from 400 B.C. to today. I describe the ideological and philosophical trends that have influenced the changes that have occurred throughout the centuries. People have for thousands of years had thoughtful discussions about the relationship between humans and animals.

The thesis analyzes how the legislation has been affected by these trends. For example, the background is described and investigated because the legislation has gone from merely protecting the animal from the point of view of property protection to today's legislation on respect for animals.

Animal welfare development in Sweden has gone from protecting animals based on the fact that it is someone's property to the current legislation to show respect for the animals. Until the year 1857, there was virtually no animal welfare legislation, but some animals already had some protection in the legislation during the Middle Ages. It was due to a kind of property protection for the animal owner rather than animal protection.

The legislators have, over time, had different views on different animal species. Wild animals, for example, were seen as something very threatening to be threatening during the Middle Ages, while the horse was seen as an expensive property to be protected.

In the 1600s and 1700s, many people were sentenced to death because of the view of the crime as serious at that time. The fact that religion took such an important place in people's lives during this era made lawmakers look very seriously at times when it was a kind of religious crime rather than a crime against the animal.

In the 18th century, the "Kantian approach" emerged, which meant that animal cruelty was wrong for the reason that the people who saw the event could take damage from animal cruelty. In the doctrine, this view has been considered to continue even today, considering that animal cruelty offenses are still regarded as a violation of public order, rather than being a crime against the animal itself.

Although many viewed animals as an object in the 18th century, there were people who cared about the animals' self-worth. Philosopher Jeremy Bentham led philosophical arguments about animals and their ability to experience emotions. Utilitarianism is also included in the "utility calculation."

The 19th century was characterized by romanticism, and more and more people began to take an interest in nature. Sweden went on to become an increasingly humane society.

The world's first animal protection law came into force in England in 1822. Twenty years later, the Swedish Parliament discussed animal protection for the first time. People began to get involved with the animals. The animal welfare engagement was part of the humanization that took place during this era.

The emergence of animal welfare associations during the 19th century and inspiration from England's animal welfare legislation led to an increasing number of people discussing the relationship between humans and animals. The animal welfare associations began to reach the public with their message of a more animal-friendly Sweden thanks to its massive propaganda.

In 1857 became an important milestone in Swedish animal welfare legislation when animal cruelty was first criminalized. However, it was only a criminal offense to torment animals owned by anyone. The scale was increased during the 19th century, but a person could still only be sentenced a fine.

During the 20th century, a significant change took place in society. Sweden became increasingly democratic, many lawyers were educated, and culture gradually became more humane. Humanization also led to legislation gaining momentum on animal welfare legislation.

Sweden became a leading nation in animal welfare during the 20th century. Animal welfare issues were raised in the political debate. In 1900, the punishment for animal cruelty was sharpened and also included imprisonment. Sweden became the first animal welfare law in 1944. This law further strengthened animal welfare in Sweden.

The next law came into force in 1988 with the aim of further strengthening the protection of our Swedish animals. During this era, the legislators came to write about animal welfare as part of our cultural heritage. The Swedes portrayed themselves as a very animal-friendly nation.

In 2019, a new Animal Protection Act came into force, the 2018 Animal Protection Act. A novelty with the 2018 Animal Protection Act is that there is a knowledge requirement for everyone who handles animals to ensure good animal welfare. Respect for the animal and the animal's intrinsic value are two keywords for the 2018 Year Animal Protection Act.

The legislation has gone from safeguarding the animal owner's protection to protecting the animal. Sweden is described in preliminary work as a country that sees it as an honor to have good animal welfare. Taking care of the animals is seen as a matter of course today.

Sammanfattning

Denna examensuppsats behandlar djurskydd ur ett rättsutvecklingsperspektiv från tiden innan vår tidräkning och fram till idag. Jag redogör för de ideologiska och filosofiska strömningar som lett fram till de olika förändringar som skett under århundradena. Människor har redan innan vår tidräkning haft filosofiska resonemang kring förhållandet mellan djur och människor.

I uppsatsen analyseras hur lagstiftningen har påverkats av dessa strömningar. Exempelvis beskrivs och analyseras bakgrunden till att lagstiftningen har gått från att enbart skydda djuret sett ur ett egendomsskydd till att idag lagstifta om respekt för djur.

Djurskyddsutvecklingen i Sverige har gått från att skydda djur med utgångspunkt från att det är någon persons egendom till att i dagens lagstiftning stadga om att visa respekt för djuren. Fram till år 1857 fanns i stort sett ingen djurskyddslagstiftning, men somliga djur hade redan under medeltiden ett visst skydd i lagstiftningen. Det berodde snarare på ett slags egendomsskydd för djurägaren än på ett djurskydd.

Lagstiftarna har genom tiderna haft olika syn på olika djurarter. Vilda djur sågs exempelvis som något mycket hotfullt som skulle bekämpas under medeltiden, medan ”skjutshästen” sågs som en dyrbar egendom som skulle skyddas.

Under 1600- och 1700 - talet dömdes många människor till döden på grund av det allvarliga brottet tidelag. Det faktum att religionen tog så stor plats i människornas liv under denna tidsepok gjorde att lagstiftarna såg mycket allvarligt på tidelag, då det var ett slags religiöst brott snarare än ett brott mot djuret.

Under 1700 – talet växte det ”kantiska synsättet” fram vilket innebar att djurplågeri var fel av den anledningen att människorna som såg händelsen kunde ta skada av djurplågeriet. I doktrinen har detta synsätt ansetts hänga kvar än idag med tanke på att djurplågeribrott fortfarande räknas som ett brott mot allmän ordning, i stället för att vara ett brott mot djuret självt.

Även om många såg på djur som ett objekt under 1700 – talet, fanns det människor som värnade om djurens egenvärde. Filosofen Jeremy Bentham förde filosofiska resonemang kring djur och deras förmåga att uppleva känslor. Utilitarismen räknas även in djuren i ”nyttokalkylen”.

1800 – talet präglades av romantiken och allt fler människor började intressera sig för naturen. Sverige gick mot att bli ett allt mer humant samhälle.

Världens första djurskyddslag trädde i kraft i England år 1822. Tjugo år senare diskuterades i svenska riksdagen för första gången djurskydd. Människor började engagera sig för djuren. Djurskyddsengagemanget var en del av humaniseringen som skedde under denna tidsepok.

Djurskyddsföreningarnas framväxt under 1800 – talet och inspiration från Englands djurskyddslagstiftning gjorde att allt fler människor började diskutera förhållandet mellan människor och djur. Djurskyddsföreningarna började nå ut till allmänheten med sitt budskap om ett djurvänligare Sverige tack vare dess massiva propaganda.

År 1857 blev en viktig milstolpe i svensk djurskyddslagstiftning då djurplågeri för första gången blev kriminaliserat. Det var dock enbart straffbart att plåga djur som ägdes av någon. Straffskalan höjdes under 1800 – talet, men det var ännu enbart böter på straffskalan.

Under 1900 – talet skedde en stor förändring i samhället. Sverige blev allt mer demokratiskt, många jurister utbildades och samhället blev efterhand allt mer humant. Humaniseringen ledde även till att lagstiftningen tog fart kring djurskyddslagstiftningen.

Sverige blev under 1900 – talet en föregångsnation inom djurskydd. Djurskyddsfrågor togs upp i den politiska debatten. År 1900 skärptes straffet för djurplågeribrott och omfattade även fängelsestraff. Den första djurskyddslagen fick Sverige år 1944. Denna lag gjorde att djurskyddet i Sverige förstärktes ytterligare.

Nästa lag trädde i kraft år 1988 med syfte att ytterligare stärka skyddet för våra svenska djur. Under denna tidsepok kom lagstiftarna att skriva om djurskydd som en del av vårt kulturarv. Svenskarna utmålade sig som en mycket djurvänlig nation.

År 2019 trädde en ny djurskyddslag i kraft, 2018-års djurskyddslag. En nyhet med 2018- års djurskyddslag är det finns ett kunskapskrav hos alla som handhar djur för att säkerställa ett gott djurskydd. Respekt för djuret och djurets egenvärde är två ledord för 2018-års djurskyddslag.

Lagstiftningen har gått från att värna om djurägarens egendomsskydd till att värna om djuret. Sverige beskrivs i förarbeten som ett land som ser det som en heder att ha ett gott djurskydd. Att värna om djuren ses som en självklarhet idag.

Förkortningar

1857 års lag	SFS 1857:61 Kunglig förordning av den 21 december 1857 angående ansvar för misshandling av djur.
1944 års djurskyddslag	SFS 1944:219 Lag om djurskydd
1988 års djurskyddslag	SFS 1988:534 Djurskyddslag
2018 års djurskyddslag	SFS 2018:1192 Djurskyddslag
Prop.	Proposition
SOU	Statens offentliga utredningar
St.	Stycke

1.1 Bakgrund

Djurskydd har historiskt sett varit ett ämne som många människor engagerat sig i. Utformningen av dagens djurskyddslagstiftning ger uttryck för många åsikter. Idag är kanske ämnet mer aktuellt än någonsin.

År 2019 trädde en ny djurskyddslag ikraft efter många års bakomliggande arbete. Historiskt sett har lagstiftningen utvecklats från att knappt nämna djur, eller enbart se djur som en egendom som inte får skadas, till att idag tala om djur som en individ med egenvärde.

Samhället har genomgått stora förändringar genom århundradena och så även djurskyddslagstiftningen. Synen på djur har ändrats radikalt genom århundradena, och lagstiftningen har ändrats i takt med samhället.

Under 1800-talet blev djurskydds rörelsen i Sverige stor. Många engagerade sig för djuren och synen på djur blev förändrad. År 1857 blev det straffbart att plåga djur. Därefter tog djurskyddsutvecklingen fart och under 1900-talet blev djurskydds rörelsen i Sverige störst i Europa. År 1944 kom Sveriges första djurskyddslag. Sverige har historiskt sett utmålats sig som ett mycket djurvänligt land, där djurskydd är en del av vårt kulturella arv.

Att sätta djurskyddslagstiftningen i sitt sammanhang och förstå de moraliska värderingar som ligger bakom lagstiftningen ger oss en förståelse för hur rätten utvecklats. I detta arbete vill jag att läsaren ska få perspektiv på hur människorna då och nu resonerade kring djurskyddet och dess lagstiftning för att förstå varför rätten utvecklats till det den är idag.

Kunskap om rättshistoria är ett viktigt redskap för dagens jurister.¹ Av historien lär vi oss om framtiden, därför är det viktigt att se djurskyddsutvecklingen ur ett rättsutvecklingsperspektiv.

---

¹ Kjell Å Modéer, Juristernas nära förflutna, Santérus, upplaga ett, Stockholm, 2009, sida 169.

1.2 Förståelse och definitioner

Ordet ”djurrätt” existerar inte som ett juridisk begrepp, även om många människor till vardags använder sig av den terminologin. Till skillnad från exempelvis mänskliga rättigheter, där lagen reglerar hur människor ska förhålla sig till andra människor, är djurens rättsliga status av naturliga skäl begränsad till hur vi människor ska förhålla oss till djuren.

Djuren har inga skyldigheter eller plikter gentemot människan eller andra djur. Av den anledningen använder jag inte ordet ”djurrätt” i uppsatsen utan använder begreppet djurskydd då lagen reglerar hur vi människor ska förhålla oss till djuren.

Djur är varken fysiska eller juridiska personer och i lagens mening är de därför ett objekt. Av samma anledning är djur inga rättighetsbärare, de har inga egentliga rättigheter eller skyldigheter reglerade i lagen.² Även om djur klassas som objekt i juridisk mening, har i praxis slagits fast att djur inte kan räknas som ”vilken sak som helst”. Detta har betydelse i skadeståndsärenden då djurägaren kan få ut mer i skadestånd än vad djurens egentliga marknadsvärde är, exempelvis för veterinärvård.³

Ett misshandlat djur ses inte som ett brottsoffer. Om ett djur misshandlats kan ägaren få skadeståndsansättning som ekonomisk ersättning för skada, precis som vid skada på andra rättsobjekt. Skadeståndet är inte på grund av djurets lidande utan på grund av den ekonomiska skada djurägaren eventuellt fått på grund av brottet.⁴ Djurplågeri klassas som brott mot allmän ordning.⁵

Däremot har människor skyldighet att se till att djuret tas väl omhand genom att följa den skyddslagstiftning som finns. Objekt, som djur, kan alltså sägas ha en viss typ av rättighet ändå, men de är inga rättighetsbärare så som människor är.

1.3 Syfte

” Man kan icke skildra eller förstå den svenska rättens utveckling, om man icke känner till det svenska samhällets politiska, ekonomiska och kulturella utveckling under århundradenas lopp samt de ideologiska strömningar som påverkat tänkandet under de särskilda tidsskedena”.⁶

---

² SvJT 1999 s 968 Författare jur. dr Katarina Alexius-Borgström

³ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 33 och 34.

⁴ Se skadeståndslag (1972:207)

⁵ Brottsbalk (1962:700) kap. 16 § 13.

⁶ Göran Inger, Svensk rättshistoria, Liber, upplaga fem, Malmö, 2011, sida 9.

Detta har professor Göran Inger skrivit i boken ”Svensk rättshistoria”.

Syftet med uppsatsen är att genom ett rättsutvecklingsperspektiv förklara hur djurskyddslagstiftningen uppkom och förändrats genom tiderna. Målsättningen är även att förklara varför förändringar i lagstiftningen skett.

Lagstiftningen påverkas av människans politik, religion, ekonomi och kultur. Även påverkan från andra länder och deras lagstiftning formar vår svenska rätt.⁷ Av den anledningen kommer jag undersöka vilka bakomliggande orsaker som fanns för djurskyddslagstiftningens framväxt.

Syftet är även att sätta rätten i sitt historiska sammanhang och följa utvecklingslinjen genom svensk djurskyddslagstiftning för att förstå varför lagstiftningen sett ut och ser ut som den gör. Jag kommer därför att undersöka orsak och bakgrund till att vi idag har den djurskyddslagstiftning som vi har. Kunskapen om rättsreglerna behöver sättas i sitt historiska sammanhang.⁸

1.4 Frågeställningar

Mina frågeställningar är:

- Hur resonerade lagstiftarna, historiskt sett och idag, bakom djurskyddslagstiftningen?
- Vilka samhällsförändringar och filosofiska ideologier har lett fram till den djurskyddslagstiftning vi har idag?
- Hur kan djurskyddets historia förklara varför den gällande djurskyddslagen ser ut som den gör idag?
- Vilka intressen väger tyngst – intresset att skydda djur eller människans olika behov av exempelvis skydd mot vilda djur, ekonomiska intressen och forskning?

---

⁷ Kjell Åke Modéer, Historiska rättskällor i konflikt – en introduktion i rättshistoria, Santérus förlag, Tyskland, år 2010, tredje upplagan, sida 20.

⁸ Kjell Å Modéer, Juristernas nära förflutna, Santérus, upplaga ett, Stockholm, 2009, sida 26.

1.5 Metod, material och forskningsläge

För att få ett rättsutvecklingsperspektiv på svenskt djurskydd kommer jag att genom traditionell rättsvetenskaplig metod gå igenom material från de olika tidsepokerna jag redogör för i uppsatserna. Vid sidan om juridiskt material kommer jag även studera historisk doktrin för att få en uppfattning av vilka värderingar och uppfattningar som fanns om djurskydd under aktuell tidsepok. Genom ett rättshistoriskt perspektiv på djurskyddsutvecklingen studerar jag rätten ur en vidare synvinkel, vilket inte är möjligt genom enbart rättsdogmatisk metod.

Jag kommer kronologiskt att gå igenom de lagtexter som fanns före 1857-års straffbestämmelse om djurskydd. Därefter kommer jag att följa utvecklingen som skedde i Sverige, hur lagtexterna ändrades, hur den första djurskyddslagen kom till och följa utvecklingen fram till idag.

Djurskydd är ett ämne som växt sig stort genom tiderna. I takt med att människor engagerat sig mer i djuren har också lagen utvecklats i takt med allmänhetens engagemang. Jag kommer undersöka varför människor började engagera sig i djurskydd samt vad som var de utlösande faktorerna till att djurskydds rörelsen blev så stor under 1800-talet. Detta har betydelse för förståelsen för hur djurskydd fick en plats i lagboken.

Det finns något begränsad doktrin att tillgå vad gäller djurskydd. Under min utbildning på juristprogrammet i Lund har jag inte kommit i kontakt med ämnet djurskydd en enda gång. Därför är det något av en utmaning att hitta relevant material och att söka upp material som rör djurskydd och dess historik.

Djurskydd är inget stort område inom juridiken varför även materialet är något begränsat. Det finns dock en hel del material från förarbeten och propositioner till de olika djurskyddslagarna. Inom djurskyddsområdet finns flera jurister som specialiserat sig just på djurskydd. Flera av dessa jurister kallar sig för ”djurjurister” och har skrivit böcker i ämnet. Det finns även flera avhandlingar kring svenskt djurskydd ur ett historiskt perspektiv som är intressanta att studera.

Det material jag kommer att använda mig av är exempelvis böckerna som djurjuristerna Anette Cedergren, Helena Striwing och Eva Diesen skrivit om djurskydd. Författaren Katarina Alexius Borgström har skrivit en rättslig studie om djurförsöksetik som också är intressant att studera.

Jag har även hittat avhandlingar som berör det historiska perspektivet på djurskydd, så som Niklas Cserhalmis avhandling om djuromsorg och djurmisshandel under perioden 1860 – 1925. Även docenten Karin Dirke

har skrivit om den svenska djurskydds rörelsen under perioden 1875-1920, vilken känns relevant att studera för denna uppsats.

För att få en inblick i hur samhället såg ut under de olika tidsepokerna kommer jag även att studera böcker i rättshistoria. Exempel på böcker jag kommer att studera är rättshistorikern Kjell Åke Modéers böcker "Juristernas nära förflutna", "Historiska rättskällor i konflikt – en introduktion i rättshistoria" samt rättshistorikern Christian Häthéns bok "stat och straff - rättshistoriska perspektiv".

Andra böcker som jag finner intressant för syftet är böcker om just svensk rättshistoria. Exempelvis "Svensk rättshistoria" som rättshistorikern Göran Inger skrivit samt rättshistorikern Henrik Muntells bok "Det svenska rättsarvet".

Mig veterligen finns ingen pågående juridisk forskning inom djurskydd i Sverige. Avhandlingarna av historikerna Niklas Cserhalmi och Karin Dirke berör visserligen det juridiska området, men har ämnesinriktning historia.

Jag kommer även utreda hur djurskyddsföreningarnas framgång i Sverige påverkat lagstiftarna att skärpa djurskyddet. Av den anledningen kommer jag undersöka vilka faktorer som bidragit till djurskyddsföreningarnas framgång.

1.6 Avgränsningar

Jag kommer begränsa uppsatsen till att gälla djurskydd. Områden som ligger nära djurskydd, så som tidelag eller slakt, kommer jag endast att behandla utifrån ett djurskyddsperspektiv. Då sexualbrott mot djur ofta innebär ett oerhört lidande för djuret kommer jag att kort redogöra för tidelag och hur lagstiftarna såg på denna företeelse. I uppsatsen behandlas inte förvaltningsrättsliga aspekter av djurskydd.

Jag kommer beröra utländsk rätt till viss del, men avgränsar mig till att redogöra för hur utländsk rätt har påverkat svensk rätt och hur Sverige tagit inspiration utifrån för att bygga upp djurskyddslagarna. Anledningen är att jag vill att läsaren får en förståelse för hur djurskydd fick en plats i lagboken.

EU:s regelverk kring djurskydd har stor betydelse för hur vi utformar våra djurskyddslag i Sverige. Av den anledningen kommer även, till viss mån, EU:s regelverk studeras.

---

⁹ Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, 1987, upplaga ett, Stockholm, sida 159.

1.7 Disposition

Uppsatsen kommer att följa en kronologisk ordning. I varje kapitel kommer jag att redogöra för hur människan tänkte, vad som påverkade dem och inspirerade till förändring under de olika tidsepokerna. Jag att försöka redogöra för varje tidsepoks ideologi. Detta har stor betydelse för hur djurskyddslagstiftningen idag är utformad.

Under kapitel 2 börjar jag med att beskriva djuret i den tidiga historien från tiden innan vår tidräkning och fram till medeltiden. I kapitel 3 redogör jag för 1600- och 1700-talet och de lagar som berörde djur under denna tidsepok.

I kapitel 4 redogör jag för 1800-talet rättsliga utveckling. Under detta kapitel beskriver jag vivisektion, djurskyddsföreningarnas framväxt och de lagregleringar som fanns under denna tidsperiod.

Under kapitel 5 beskriver jag 1900-talet och de ideologiska strömningar som låg bakom den omfattande lagreglering som skedde inom djurskydd under 1900-talet. Jag beskriver den första djurskyddslagen trädde i kraft år 1944 och de förändringar som djurskyddslagstiftningen genomgick under 1900-talet.

I del 6 av uppsatsen beskrivs gällande rätt. Jag kommer beskriva de förändringar som i skrivande stund nyligen skett i svensk djurskyddslagstiftning då en helt ny djurskyddslag trätt i kraft år 2019. Därefter kommer jag även att redogöra för den betydelse som EU:s rättsliga regelverk har haft för djurskyddet i Sverige.

2 Djuret i tidiga historien

2.1 Människans förhållande till djur

Redan före vår tidräkning fördes moraliska resonemang kring människans förhållande gentemot djur. Den grekiska filosofen Aristoteles (född 384 f.Kr.) resonerade kring det mänskliga förnuftet och menade att vårt förnuft gav oss rätt att stå högre upp i hierarkin än djur. Aristoteles uppfattning var att djur enbart fanns till för människans skull.¹⁰

Thomas av Aquino, en medeltida filosof och präst, menade att djur till sin natur är underordnade människor. Dock uppmuntrade han människor att visa medlidande för djuren. Thomas av Aquino menade att de människor som visar respekt för djuren ofta visar respekt för andra människor. Onda handlingar mot djur kunde även leda till onda handlingar mot andra människor.¹¹

Den medeltida munken Sankt Franciskus av Assisi predikade ofta om att visa ömsinhet mot djuren. Redan under medeltiden fanns alltså filosofiska tankar om att visa djur medlidande.

2.2 Medeltiden

De äldsta nedtecknade lagarna i svensk rätt är från 1200-talet.¹² I medeltida Sverige, innan de rikstäckande lagarna fanns, var det landskapslagarna som utgjorde svensk rätt.¹³

Landskapslagarna innehöll flera bestämmelser som rörde djur. Djurreglerna var dock skrivna med utgångspunkten att djur var en dyrbar egendom, snarare än skydd för djurets egen skull. I lagarna förbjöds att skada andra människors djur, dock var det straffritt att skada eller plåga sina egna djur.¹⁴

Både Dalalagen och Uppsalalagen var två landskapslagar som hade dödsstraff som straff för tidelag. Tidelag har historiskt sett ansetts vara ett

---

¹⁰ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 37.

¹¹ Karin Dirke, De vämlösas vänner: [den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 39

¹² Karin Dirke, De vämlösas vänner: [den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 39.

¹³ Göran Inger, Svensk rättshistoria, Liber, femte upplagan, Malmö, 2010, sida 13.

¹⁴ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 42.

grovt brott.¹⁵ Förklaringen till att tidelag var ett så allvarligt brott hade bland annat med religion att göra. Precis som homosexualitet ansågs tidelag vara ett brott mot naturen.¹⁶ Dödsstraffet bestod i att både djuret och människan skulle begravas levande.¹⁷

Det faktum att djuret skulle dödas (eller i senare praxis bortföras från staden) om det utsatts för ett sexuellt övergrepp var därför att människorna trodde att folks minne av tidelaget skulle försvinna om djuret dog eller försvann. Därmed skulle inte andra människor bli påmind om tidelaget. Djuret i sig ansågs inte ha någon skuld i gärningen.¹⁸

Ett stort hot mot människan förr i tiden var de vilda djuren. I Östgötalagen står det stadgat att:

"Alla skola jaga björn, ty han är övermakt. Alla som äro med i skallet, medan han ännu rör en fot, de äga del i björnen"¹⁹

I landskapslagarna framgår människans hot från "övermakten", dit bland annat de vilda djuren klassades in. Byarnas invånare var ständigt på sin vakt och hotades av de vilda djuren. Lagstiftarna till landskapslagarna hade av denna anledning inga intressen i att lagstadga om de vilda djurens skydd, utan fokus låg snarare på att lagstadga om skyddet från de vilda djuren.²⁰

Juristen Helena Striwing har i sin bok "Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall" resonerat kring uppkomsten av djurskydd i lagstiftningen. Det fanns redan under medeltiden regler kring hur skjutshästar skulle skötas och behandlas. Den bakomliggande orsaken till reglerna var snarare en form av egendomskydd för hästens ägare, snarare än ett skydd för hästen sett ur ett djurskyddsperspektiv. Helena Striwing resonerar kring om det är utifrån dessa regler som tankarna till djurskydd börjar ta form.²¹ Hon skriver dock att tankar om att "djur behöver skyddas mot människan" uppstod långt senare i historien.²²

2.3 Sammanfattning

---

¹⁵ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, sida 110.

¹⁶ Jens Rydström, Sinners and Citizens, Akademitryck, första upplagan, Stockholm, 2001, sida 2.

¹⁷ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, sida 110.

¹⁸ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, sida 111.

¹⁹ SvJT 1985, Juridik och ekologisk balans sida 783, p.2, författare Rolf Karlbom.

²⁰ SvJT 1985, Juridik och ekologisk balans, sida 782 och 783 p. 2, författare Rolf Karlbom.

²¹ Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, 1987, upplaga ett, Stockholm, sida 19.

²² Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, 1987, upplaga ett, Stockholm, sida 86.

Redan under medeltiden resonerade filosofer kring relationen mellan djur och människa. Thomas av Aquino menade att respekt för djur var viktigt.

Det kom att dröja flera århundraden innan en djurskyddslagstiftning kom att träda i kraft. Medeltida lagar reglerade snarare rätten att skydda människorna från de vilda djuren, som ansågs vara ett stort hot mot människan.

Även om det förekom lagtext om djur är det svårt att hitta någonting som liknar djurskydd. Att tidelag kriminaliserades berodde snarare på religiösa övertygelser än om omsorg för djuret.

3 1600- och 1700-talet

3.1 Djurskyddets emotionella bas

1600-talet utmärktes av religionskrig mellan protestanter och katoliker. Det var en orolig tid och det skedde mycket förändringar i svensk rätt under denna tidsperiod.²³ 1600-talet i Sverige präglades av jakten på trolldomsbrott och häxor. Rättshistorikern Christian Häthén beskriver företeelsen som ”häxfebern i Sverige”.²⁴

Under dessa århundraden fanns det bland människor olika synsätt på djur. Det fanns dels ett synsätt som innebar att djur betraktades ”som en själlös maskin”²⁵, dels reagerade många människor mot ”behandlingen av djur som objekt”.²⁶

Upplysningen under 1700-talet gjorde att religionen fick ett minskat inflytande i samhället. Förnuft, rationalitet och en önskan att förändra präglade 1700-talet. Filosoferna under denna tidsepok bidrog till att lagar blev allt mer accepterade genom filosofernas sätt att resonera kring hur lagen kunde förändra samhället. Av denna anledning tillkom det en vilja att skapa nya modernare lagar. Lagstiftning blev ett sätt att förändra samhället från de brutala lagarna som fanns under 1600-talet.²⁷

Idéhistorikern Karin Dirke skrev år 2000 en avhandling om den svenska djurskyddsrörelsen från år 1875 - 1920. Hon menar att människor började värna om djur och deras välmående under 1700-talet. ”Djurskyddets emotionella bas” började under denna tidsepok. Anledningen till att människorna började diskutera någon form av djurskydd under 1700-talet var bland annat att många filosofer lyfte frågan om djurens lidande och våra skyldigheter gentemot dem. Filosoferna under 1700-talet förde ofta resonemang kring djurens likhet med människan.²⁸

I juristen och filosofen Jeremy Benthams princip, om största möjliga lycka åt så många som möjligt (utilitarism) inkluderar han även djuren. Jeremy Bentham resonerade kring djurens känslor och deras förmåga att känna

---

²³ Christian Häthén, Stat och straff rättshistoriska perspektiv, Studentlitteratur, upplaga 1:2, Lund, 2004, sida 53.

²⁴ Christian Häthén, Stat och straff rättshistoriska perspektiv, Studentlitteratur, upplaga 1:2, Lund, 2004, sida 108 och 109.

²⁵ SvJT 1985, sida 784, författare Rolf Karlbom.

²⁶ Karin Dirke, De vämlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 41 och 42.

²⁷ Christian Häthén, Stat och straff rättshistoriska perspektiv, Studentlitteratur, upplaga 1:2, Lund, 2004, sida 169 och 170.

²⁸ Karin Dirke, De vämlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 50 och 51.

lidande och lycka.²⁹ Han menade att djurskyddet var ett steg mot en mer humanitär värld och drog paralleller mellan slaveri och djurs rättigheter.³⁰ Djurskyddsförespråkare refererar ofta till Jeremy Benthams klassiska texter om djur.³¹

Utilitarism är en form av nyttofilosofi. I korta drag går den ut på att de handlingar som skapar mest glädje åt flest är det som vi ska sträva mot. Utilitarismen är en teori om att maximera lyckan och minimera lidandet. Känslor är det centrala i denna filosofin. Djurskyddsanhängare refererar ofta till utilitarism då den inte begränsar nyttofilosofin till människor. Även djur räknas in och detta på grund av att djur har förmågan att känna känslor.³²

Immanuel Kant, filosof under 1700-talet, menade att människan inte har några plikter gentemot djuren. Han menade att djuren är till för människan. Det ”kantianska synsättet” är uppkallat efter Immanuel Kants syn på djurplågeri. Han menade visserligen att djurplågeri är något negativt, men inte på grund av att djuret lider, utan för att våld ”brutaliserar den mänskliga naturen”.³³

Juristen Eva Diesen har skrivit boken ”Djurens juridik”. I boken beskriver hon hur det ”kantianska synsättet” finns kvar än idag. Detta tar sig uttryck genom den placering av djurplågeribrott som idag finns i 16 kap. brottsbalken, vilket innebär att djurplågeri är ett brott mot allmän ordning. Eva Diesen beskriver det som att det är ”vår sinnesfrid som är skyddsobjektet” snarare än djurets lidande.³⁴

Vilda djur hade ingen hög status i 1700-talets Sverige. För att försäkra sig om människans överlevnad så framgår det av 1734 års lag:

”hur byagemenskapen för att freda sig måste före en skoningslös strid mot den vilda faunan”

Det går även att utläsa vissa regler som förbjudet att plåga hästar. I gästgiverireglerna i byggningsbalkens 28 kap. stadgades att den som av uppsåt plågade en skjutshäst skulle böta skadestånd på 10 kronor. Svensk rätt gjorde stor skillnad mellan tama och vilda djur.³⁵

Under 1600- och 1700-talet var tidelag ett vanligt brott. Tidelag ansågs även vara ett av de allvarligaste brotten och något som straffades med att gärningsmannen avrättades genom bränning på bål. Minst 700 personer

---

²⁹ Karin Dirke, De värlösa vännerna: [den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 44.

³⁰ Karin Dirke, De värlösa vännerna: [den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ., Stockholm, 2000 sida 92.

³¹ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 38..

³² Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 38.

³³ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 37.

³⁴ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016, sida 37.

³⁵ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, sida 783 p. 2, Juridik och ekologisk balans.

brändes på bål som straff för tidelag under 1600- och 1700-talet.³⁶ Efter år 1778 ersattes avrättningarna med fängelsestraff.³⁷

3.2 Sammanfattning

Från denna tidsepok finns nästan ingenting att utläsa om djurskydd. Det fanns inte mycket lagtext som berörde djur under 1600- och 1700-talet. Det som fanns rör främst människornas rätt att försvara sig mot vilda djur. När djur nämndes i lagboken under denna tidsepok rörde det sig främst om människans rätt att föra ”en skoningslös strid mot den vilda faunan”. Vilda djur ansågs inte vara något att skydda. Däremot återfinns viss lagstiftning som syftade till att förhindra hästar att bli plågade. Stor skillnad gjordes här mellan vilda och tama djur, där tama djur också hade ett skydd så som egendom.

Filosofer diskuterade och reflekterade kring människans relation till djur. Immanuel Kant menade att djurplågeri skulle förhindras då människan kunde ta skada av att se djur fara illa. Eva Diesen menar att den ”kantiska filosofin” hänger kvar än idag då djurplågeribrottet är ett brott mot allmän ordning, i stället för att vara ett brott mot djuret själv.

Jeremy Bentham inkluderar djuren i sin nyttofilosofi. Enligt ett utilitaristiskt synsätt ska alla som kan känna inkluderas i nyttofilosofin. Djur kan känna känslor, alltså inkluderas de.

Det rådde delade meningar om hur människorna skulle förhålla sig gentemot djuren under 1600- och 1700-talet. Många människor såg djuren som en ”själlös maskin”, medan andra ogillade när djur behandlades illa.

Karin Dirke menar att det var under denna tidsepok som grunden till djurskyddet börjar ta form. Filosofer resonerade kring våra skyldigheter gentemot djuren och diskussioner fördes kring djurets likheter med människan. Även om lagstiftningen var mycket begränsad säger texterna som finns en hel del om människornas synsätt på djur under denna tidsepok.

Tidelag ansågs fortfarande vara ett mycket grovt brott. Detta berodde dock snarare på religiösa traditioner än på ett skydd för djuret.

---

³⁶ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, upplaga 1, Falun, 1998, sida 122.

³⁷ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, upplaga 1, Falun, 1998, sida 111.

4 1800-talet

4.1 1800-talets utveckling

Rättshistorikern Kjell Åke Modéer beskriver sekelskiftet runt 1800-talet som en romantisk tidsepok som präglades av emotionella strömningar. Romantiken under 1800-talet präglades av känslor till skillnad från upplysningstidens mer rationella framtoning.³⁸

Många människor började intressera sig för naturen. Kärleken till naturen återspeglade sig i 1800-talets konst. Människorna ville gärna ha kontroll över naturen och just detta var ett signum för människorna under 1800-talet.³⁹

Under 1800-talet skedde en liberalisering och individualisering. Detta kan förklara varför människor började intressera sig och engagera sig för djuren och dess skydd under denna tidsepok. För djurskyddet och dess framväxt pekas ofta 1800-talet ut som den period då mest skedde.⁴⁰

Något som påverkade rättsutvecklingen i Sverige var den historiska skolan som i korta drag går ut på att människorna i varje land ska hitta sin ”folksjäl” och skapa sina egna rättsliga regler. För att få förståelse för svensk rätt bör de faktorer som format rätten undersökas.⁴¹

Majoriteten av människorna i Sverige bodde på landsbygden och levde sida vid sida med sina djur. Även i städerna var djur ett naturligt inslag i vardagen. 1800-tals människan levde ett helt annat liv än vad vi lever idag med djur som ständigt fanns runt omkring dom.⁴²

Världens första djurskyddslag stod England för. År 1822 kriminaliserades djurplågeri genom lagen ”An Act to prevent the cruel and improper Treatment of Cattle”. Inte långt efter att det brittiska parlamentet bildat djurskyddslagen kom den första djurskyddsföreningen. År 1824 bildades

---

³⁸ Kjell Å Modéer, Juristernas nära förflutna, , Santéus, Stockholm, 2009, sida 60 och 61.

³⁹ Karin Dirke, De vämlösa vännerna, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ, Stockholm, 2000 sida 58 och 59.

⁴⁰ Karin Dirke, De vämlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ, Stockholm, 2000 sida 58.

⁴¹ Göran Inger, Svensk rättshistoria, Liber, upplaga 5, Malmö, 2011, sida 202 och 203.

⁴² Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 45 och 46.

”The Royal Society for The Prevention of Cruelty to Animals”.⁴³ Sverige sägs ha inspirerats av Englands syn på djur och djurskydd.⁴⁴

År 1837 skrev författaren och kvinnorrättskämpen Fredrika Bremer boken ”Grannarna”. I boken skrev hon om sina tankar om djurskydd och föreslog att införa en lag som reglerade djurskydd. Fredrika Bremer ansåg att djurplågeri skulle kriminaliseras och engagerade sig i djurskyddsfrågor både politiskt och genom sina skrifter.⁴⁵

År 1844 diskuterades för första gången någonsin djurskydd i riksdagen. Det problematiserades hur lagen skulle utformas, då djuren inte kunde vara målsägande i rättegången. Av denna anledning uppstod det en förvirring om hur djurens skydd skulle utformas i lagen.⁴⁶

Historikern Niklas Cserhalmi skriver, i sin avhandling om svenska bondesamhället, att det är djurens ”väl och ve som stod i centrum för dem som lämnade motioner under 1856 års riksdag”. Niklas Cserhalmi menar att det är ett felaktigt synsätt att djurplågeri skulle kriminaliseras främst för människornas skull, för att vi skulle slippa se djuren plågas, som redovisats i avsnitt 3.1 om 1700-talet. Människorna under 1800-talets bondesamhälle behandlade ofta sina djur väl.⁴⁷

Den felaktiga uppfattningen kan ha förstärkts av att djurplågeriparagrafen ändrade plats i lagboken och blev till ett sedlighetsbrott, något jag återkommer till längre fram. Uppfattningen kunde därmed vara att djurplågeri likställdes med ett slags moralbrott för människorna som såg händelsen, snarare än ett brott mot djuret. Niklas Cserhalmis avhandling pekar dock på att människorna under bondesamhället visade stark medkänsla för sina djur.⁴⁸

Många personer började under 1800-talet engagera sig i djurskydd, vilket jag återkommer till i nästkommande kapitel. Bland annat skrev Verner von Heidenstam, en svensk författare och poet, en välkänd text från år 1888 som handlade om värnlösa djur. En förändrad syn på djur började ge sig till uttryck.⁴⁹

---

⁴³ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 42.

⁴⁴ 44 Dirke, Karin, De värnlösa vännerna, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, Stockholm, 2000 sida 60.

⁴⁵ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 42 och 43.

⁴⁶ Dirke, Karin, De värnlösa vännerna, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, Stockholm, 2000 sida 66.

⁴⁷ Cserhalmi, Niklas, Djuromsorg och djurmisshandel 1860-1925: synen på lantbrukets djur och djurplågeri i övergången mellan bonde- och industrisamhälle, Gidlund, Diss. Uppsala : Sveriges lantbruksuniversitet, 2004, upplaga 1, Möklinta, 2004 sida 95.

⁴⁸ Cserhalmi, Niklas, Djuromsorg och djurmisshandel 1860-1925: synen på lantbrukets djur och djurplågeri i övergången mellan bonde- och industrisamhälle, Gidlund, Diss. Uppsala : Sveriges lantbruksuniversitet, 2004, upplaga 1, Möklinta, 2004 sida 95.

⁴⁹ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, sida 782 p. 1. SvJT, Juridik och ekologisk balans.

Det är ingen slump att människorna under 1800-talet börjar arbeta för ett bättre djurskydd i Sverige. Djurskyddet ska ses i ett sammanhang där Sverige gick till att bli mer och mer humant. Kroppsstraff, slaveri och andra typer av förtryck ansågs föråldrat. Att skydda djur från onödigt lidande var ett steg i humaniseringen under 1800-talet.⁵⁰

4.2 Vivisektion

Ordet vivisektion är ett latinskt ord som kortfattat betyder att skära i levande varelser. Vivus betyder levande och Sectio betyder snitt vilket sammanfattar vad vivisektion innebär. Vivisektion hänger starkt ihop med djurskydd då det är en vid term som infattar alla operativa ingrepp på levande varelser.⁵¹

Vivisektion har varit omdebatterat ända sedan 1600-talet.⁵² Dock var det först under 1800-talets slut som vivisektionsdebatten tog fart på allvar.⁵³

Framförallt i frågor om djurförsök har vivisektion varit ett omdebatterat ämne. Karin Dirke beskriver i sin avhandling att vivisektionsfrågan var en infekterad fråga för människorna som arbetade med djurskydd.⁵⁴

Antivivisektionisterna ifrågasatte vetenskapens metoder och menade att det kunde vara ett hot mot samhället att utföra dessa smärtsamma ingrepp på djur. Skeptikerna kritiserade även djurförsöken som de påstod meningslösa och vetenskapsmännen ifrågasattes. Antivivisektionsrörelsen gick så långt att de påstod att vetenskapsmännen gjorde experimentet ”för egen vinnings skull”. Vetenskapsmännen försvarade sig i sin tur med att de behövde tillgång till en obegränsad forskning. Frågan om vivisektion blev en moralisk och filosofisk diskussion i ett samhälle som såg sig som ett modernt och humant 1800-tal.⁵⁵

I slutet av 1800-talet kom flera motioner som rörde begränsningen av vivisektion. Ett förbud mot vivisektion tycktes uteslutet. Att begränsa eller utföra ”statskontroll” över vivisektionerna diskuterades dock. Utskottets utlåtande blev dock att vetenskapsmannen inte kunde ha någon vinning i att

---

⁵⁰ Dirke, Karin, De värlösa vännerna, den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ.,upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 288.

⁵¹ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000 sida 214 ff.

⁵² Dirke, Karin, De värlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000 sida 214 ff.

⁵³ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000 sida 220-223

⁵⁴ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000 sida 214 ff.

⁵⁵ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: [den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920], Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000 sida 244-246.

tillfoga djuret mer smärta än nödvändigt. Av den anledningen kom utskottet fram till att en statlig kontroll över vivisektionen vore onödigt.⁵⁶

Motståndarna till vivisektionen menade att det förekom många plågsamma djurförsök som utfördes utan syfte. De menade att vivisektionen av denna anledning var tvungen att lagregleras.⁵⁷

Debatterna kring vivisektion blev intensiva under 1880-talet. År 1881, 1884 och 1888 uppkom ett antal motioner som rörde lagreglering kring djurförsök. Etiska, religiösa och moraliska diskussioner fördes kring lagregleringen av vivisektion.⁵⁸

Även om riksdagen avsåg motionerna slutade inte diskussionen om vivisektion. Moraliska diskussioner om vivisektionens vara eller icke vara fortsätter även efter den uteblivna lagregleringen under 1880-talet.⁵⁹

4.3 Djurskyddsföreningarnas framväxt och betydelse i Sverige

I slutet av 1800-talet och början på 1900-talet började flera djurskyddsföreningar etablera sig i Sverige. Djurskyddsföreningarna arbetade för att Sverige skulle förbättra djurskyddet och ge djuren bättre levnadsvillkor.⁶⁰

Adolf Nordvall var en person som under 1800-talet gjorde sig känd för sitt starka engagemang i djurskyddsfrågor. År 1857 skrev Adolf Nordvall en skrift vid namn ”Bör och kan någonting göras till förekommande av misshandling af djuren?”. Han ville med denna skrift uppmana allmänheten att engagera sig i djurskyddet genom att bilda djurskyddsföreningar.⁶¹

Adolf Nordvalls skrift verkade uppfylla sitt syfte då allmänheten kort därefter började bilda djurskyddsföreningar. Sveriges första blev ”Sällskapet småfåglarnas vänner” som skapades år 1869. Efter bildandet av

---

⁵⁶ SOU 1938:36, sida 46 och 47.

⁵⁷ Karin Dirke, *De vämlösa vänner, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ, Stockholm, 2000 sida 219.

⁵⁸ Katarina Alexius Borgström, *Djuren, läkarna och lagen – en rättslig studie om djurförsöksetik*, Iustus förlag, upplaga 1, 2009, sida 64.

⁵⁹ Karin Dirke, *De vämlösa vänner, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Stockholm Univ, Stockholm, 2000 sida 219-221.

⁶⁰ <https://www.djurskydd.org/om-oss/historia/> samt <http://www.holjedjurhem.se/om-oss/historia-29972208> nedladdade 2020-01-28.

⁶¹ Dirke, Karin, *De vämlösa vänner, den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 71.

småfåglarnas vänner skapades en hel del nya djurskyddsföreningar runt om i Sverige.⁶²

År 1870 skapades den rikstäckande ”Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen” på initiativ av Adolf Nordvall.⁶³ Han engagerade sig även i en förening som bildades år 1882 vars syfte var att bekämpa det vetenskapliga djurplågeriet. Han beskrivs av Karin Dirke som ”djurvännernas chefsideolog” då han var en frontfigur för hela 1800-talets djurskyddsrelse.⁶⁴

Det var ofta samma personer som var engagerade i flera olika djurskyddsföreningar, detta då föreningarna många gånger hade olika inriktningar. Somliga arbetade mot djurförsök, andra mot djurplågeri i samband med slakt eller transport. Ett exempel är just Adolf Nordvall som förutom ”Svenska Allmänna Djurskyddsföreningen” även företrädde djurrättsföreningen ”Nordiska Samfundet” under 1880-talet. Nordiska Samfundet arbetade bara med djurskydd i samband med djurförsök.⁶⁵

En annan känd person bland djurskyddsorganisationerna var prinsessan Eugénie. Även prinsessan var, precis som Adolf Nordvall, engagerad i ”Nordiska Samfundet”.⁶⁶

Prinsessan Eugénie var en person som kom att engagera sig mycket i djurskyddet under slutet av 1800-talet. Hon skrev texter om djurens rättigheter som väckte uppmärksamhet i Sverige.⁶⁷ Prinsessan arbetade för ett bättre djurskydd i Sverige bland annat genom att år 1888 skapa Gotlands djurskyddsförening.⁶⁸

Djurskyddsföreningarna hade som mål att Sverige skulle införa hårdare straff för djurplågeribrott, ett brott där återfallsrisken var hög. Vid denna tid fanns endast bötesstraff på straffskalan. Djurskyddsföreningarna arbetade dock för att det skulle införas ett fängelsestraff på straffskalan.⁶⁹

---

⁶² Dirke, Karin, De värlösa vänner: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 78.

⁶³ Dirke, Karin, De värlösa vänner: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, uppkaga 1, Stockholm, 2000 sida 78.

⁶⁴ Dirke, Karin, De värlösa vänner: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 77.

⁶⁵ Dirke, Karin, De värlösa vänner: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 79.

⁶⁶ Dirke, Karin, De värlösa vänner: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 79.

⁶⁷ Prinsessan Eugene och Fridhem, Barry Press Visby 1975, Barry Press, upplaga 1, Visby, sida 75

⁶⁸ <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=15535> nedladdat 2020-01-29.

⁶⁹ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 785 p. 5 och p. 6, Juridik och ekologisk balans

Det var viktigt för djurskyddsorganisationerna att nå ut med sitt budskap för att försöka påverka allmänheten. Djurskyddsföreningarna gav därför ofta ut tidningar som propaganda för deras arbete.⁷⁰

Barn ansågs vara viktiga i djurskyddsdebatten. Det var därför ingen slump att barnböckerna kom att handla om känslosamma djur.⁷¹ Barn uppmuntrades i sagorna att visa respekt gentemot djur. Det spekuleras i om anledningen till att Sverige blev så framgångsrikt vad gäller djurskydd var just barnlitteraturen och dess budskap om djurskydd.⁷²

Slakt och slaktmetoder var ett omdiskuterat ämne under 1800-talet. Tidigare hade slakt varit ett naturligt inslag i människans vardag under 1700-talet, men under 1800-talet förändrades detta. Anledningen var bland annat att det tillkom lagar om var slakten skulle ske, bland annat för att garantera köttets kvalitet.⁷³

Det fanns en oro för att allmänheten skulle ta skada av åsynen av slakt. Därför ville, framförallt djurskyddsförespråkarna, förflytta slakten till en lokal där allmänheten inte hade insyn. Det ansågs viktigt vid denna tid att hålla folk borta från våld av alla dess slag, så även slakt av djur.⁷⁴

Det var inte slakten i sig som djurskyddsförespråkarna ifrågasatte under 1800-talet, utan hur slakten gick till. Slakt var en av djurskyddsföreningarnas största debattfrågor. Primitiva gamla slakterimetoder ansågs ofta som djurplågeri och det var viktigt att slakten numera sköttes på ett professionellt sätt av slaktare.⁷⁵

Flera djurskyddskongresser ägde rum och det resonerades kring vilken slaktmetod som gav minst lidande för djuret. Judiska slaktmetoder diskuterades, liksom hur det skulle gå att höja veterinärernas status. Några frågor, så som den judiska slakten, ansågs kontroversiell. Av denna

---

⁷⁰ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 126.

⁷¹ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 289.

⁷² Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 290.

⁷³ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 188.

⁷⁴ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 188.

⁷⁵ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 188 och 189.

anledning var det främst slakten på den svenska landsbygden som debatterades.⁷⁶

I en tid när omvärlden engagerade sig mer och mer i djurskyddsfrågor fick djurskyddsföreningarna stor framgång med sitt arbete för humanare slaktmetoder. Djurskyddsrelsen arrangerade kurser som lärde ut hur djur kunde slaktas för att minimera lidandet. Dessa kurser kom att bli eftertraktade.⁷⁷

Under 1800-talet skedde många debatter om att minimera djurens lidande. Djurens rätt till ett liv var ingenting som diskuterades över lag i djurskyddssammanhang. Adolf Nordvall beskrev sin syn på att döda djur som att det inte spelar någon roll för djuret när deras liv avslutas. Med andra ord tyckte inte Nordvall att det var fel att döda djur.⁷⁸

Runt 1880-talet blir vivisektionsfrågan stor bland djurskyddsanhängare i Sverige. Redan i Adolf Nordvalls första skrift går det att utläsa hans ifrågasättande av vivisektionen. Detta återkom han till flera gånger under sina år av arbete för ett bättre djurskydd. Adolf Nordvall hade både moraliska, filosofiska och religiösa argument mot vivisektionen.⁷⁹

4.4 1857 års lagstiftning om djurplågeri

År 1857 blev djurplågeri straffbart i Sverige.⁸⁰ I byggningsbalken⁸¹ 22 kap. 2 § stod följande:

"Visar någon i behandling av egna eller andras kreatur uppenbar grymhet, straffas med böter, lägst fem högst etthundra riksdaler"

Förutom djurskyddsföreningarnas betydelse var det ingen slump att Sverige fick en straffbestämmelse mot djurplågeri under denna tidsepok. Sverige kom under denna period i kontakt med många andra europeiska länder och

---

⁷⁶ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 193-200.

⁷⁷ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 211-213.

⁷⁸ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 211-213.

⁷⁹ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 220-223.

⁸⁰ Katarina Alexius-Borgström, SvJT, 1999 sida 968, Argument för och emot inrättandet av djurombudsman.

⁸¹ Byggningsbalken (1857:61)

inspirerades troligtvis av deras djurplågerilagar. England hade en djurplågerilag redan år 1822, Tysklands djurplågerilag var från år 1838, Norges från år 1842 och Danmark fick sin djurplågerilag år 1857.⁸²

I jämförelse med 1857 års lag låg många av de europeiska länderna före vad gällde omfattningen av djurskydd. I Sverige var skyddet i 1857 års lag begränsat till att gälla endast sina egna och andras kreatur. Paragrafen omfattar varken vilda djur, försöksdjur eller herrelösa djur. Straffet för djurplågeribrott var enligt svensk rätt enbart bötesstraff.⁸³

År 1864 placerades djurplågeribrottet i strafflagens 18 kap. 16 §. Brottet ansågs från och med då vara ett sedlighetsbrott.⁸⁴

Formuleringen i djurplågeriparagrafen skapade förvirring i hur domarna skulle utdöma straffet då straffskalan var så begränsad. Det fanns inte tillräckligt med utrymme i paragrafen att utdöma ett straff för djurplågeri av normalgraden eller ett grövre fall av djurplågeri, då djurplågeribrott var ett brott med maxbötesstraff.⁸⁵

Ett exempel kring problematiken kring maxstraffet återfinns i ett rättsfall från år 1873. En man hade åtalats för att transporterat grisar till ett slakteri med klövarna fastbundna. För detta djurplågeri dömdes mannen till högsta straffet för djurplågeri, vilket var ett bötesstraff på hundra kronor. Detta bötesstraff ansågs problematiskt då domstolarna inte visste hur de skulle döma i ännu grymmare fall av djurplågeri, eftersom det inte fanns olika straffskalor för djurplågeri av ”normalgraden” och för grovt djurplågeri. HD sänkte i 1873 års rättsfall detta maxstraff till 20 kronor då de inte ansåg att mannen hade gjort sig skyldig till djurplågeri av ”uppenbar grymhet”, så som exempelvis ett långvarigt djurplågeri skulle kunna vara. Av denna anledning togs maxstraffet bort på djurplågeribrott. Den allmänna maxbegränsningen på bötesbrott om högst 500 kronor gällde från år 1890 även djurplågeribrott.⁸⁶

Även om en gärningsman blev dömd för djurplågeri kunde inte djuret omplaceras.⁸⁷ Det kom att dröja ända in på 1900-talet innan vanskötta djur kunde tas om hand av polis.

---

⁸²Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 783, Juridik och ekologisk balans.

⁸³ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 784 p. 4, Juridik och ekologisk balans.

⁸⁴ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 783 p. 3, Juridik och ekologisk balans.

⁸⁵ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 785, Juridik och ekologisk balans.

⁸⁶ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 785, Juridik och ekologisk balans sida.

⁸⁷ Rolf Karlbom, SvJT 1985, sida 786 p. 7, Juridik och ekologisk balans sida.

4.5 Sammanfattning djurskyddsutvecklingen under 1800- talet

Det skedde en förändring i människans syn på djuren under slutet av 1700-talet. Människorna ville bort från det barbariska sättet att se på djur som tidigare generationer haft. Djur börjar ses mer som individer med känslor och något som vi människor hade i uppgift att skydda från onödigt lidande.

Djurplågeri blev straffbart i Sverige först genom lagstiftningen år 1857. Våra grannländer var före oss med att kriminalisera djurplågeri.

Under 1800-talet fanns en massiv djurrättsrörelse i Sverige, som genom sitt arbete påverkade svenskarna att engagera sig i djurskyddet. År 1869 bildades Sveriges första djurskyddsförening.

Adolf Nordvall var något av en eldsjäl inom svenska djurskyddet. Han skapade flera djurskyddsföreningar och uppmanade svenskar att engagera sig för djuren. Adolf Nordvall skrev även texter om människans förhållningssätt gentemot djuren.

Prinsessan Eugene bidrog också till djurskyddets utveckling i Sverige. Genom hennes engagemang i djurskyddsföreningar samt texter om djurens rättigheter blev hon en viktig person i svensk djurskyddshistoria.

Djurskyddsföreningarna propagerade mot djurvänligare slaktmetoder och fick stort genomslag genom sina slaktkurser. Genom sin propaganda nådde de ut till befolkningen med sitt budskap om ett djurvänligare Sverige.

Barnböckerna anses också bidra till djurskyddshistorian. Synen på djur i barnböckerna ändrades markant under 1800-talet. Djur beskrevs som djur med känslor, som kunde lida och känna.

Den förändrade synen på djur i 1800-talets Sverige berodde både på djurskyddsorganisationerna och andra länders djurskydd. I en tid av romantik där människorna blev mer känslösamma såg man inte längre djuren som själlösa varelser. Djur och natur fick en annan status.

Människorna gick mot ett allt mer humant samhälle där det ansågs gammalmodigt och barbariskt med djurplågeri, brutala slaktmetoder och lidande. Det ansågs skadligt för människor att bevittna något så obehagligt som en slakt. Det blev inte längre en del av människans vardag att se djur dödas.

Djurskyddslagstiftningen under 1800-talet var begränsad till att omfatta djur som ägdes av någon. Herrelösa djur, försöksdjur eller vilda djur omfattades alltså inte av djurskyddslagstiftningen under 1800-talet.

Djurskyddsparagrafen i 1857 års lagstiftning var det enda djurskydd som fanns i svensk rätt under 1800 – talet. Dock hade straffskalan höjts, men ännu fanns inget fängelsestraff för djurplågeribrotten.

5 1900-talet

Under 1900-talet utbildades många människor till jurister och samhället utvecklades allt mer mot ett demokratiskt samhälle.⁸⁸ Det tillkom en mängd ny rättslig reglering.⁸⁹

Människor såg kritiskt och rationellt på historien. Många reflekterade kring tiden som varit och insåg att det inte fanns några ”eviga lagar”. Ord som demokrati och individuella rättigheter var några begrepp som utvecklades i början av 1900-talet.⁹⁰

1900-talet beskrivs av Kjell Åke Modéer som ”de mänskliga rättigheternas århundrade”. Svaga grupper i samhället lyftes fram och Sverige blev överlag allt mer humaniserat. Rättigheter och individualism har präglat århundradet.⁹¹

1800-talets djurskyddsföreningar hade nått ut med sitt budskap om ett djurvänligare Sverige. Propagandan som de bedrev gav snabbt framgång och under 1900-talet blev djurskydds rörelsen i Sverige störst i Europa. Det svenska djurskyddet blev så pass stort att Sverige ansågs vara en föregångsnation inom djurskydd.⁹²

Djurskyddsföreningarna och deras anhängare var måna om att få in fler som företrädde deras åsikter i riksdagen för att på det viset kunna påverka lagstiftningen kring djurskyddsfrågor. Djurskyddsfrågor blev något av en politisk debatt.⁹³

År 1900 fick djurskyddsorganisationernas arbete framgång med sin strävan om hårdare straff för djurplågeribrott. Djurplågeriparagrafen fick ett tillägg som gav domaren rätt att utdöma ett sex - månader långt fängelsestraff om gärningsmannen dömts för djurplågeri av särskilt försvårande omständigheter. Trots lagtextens restriktiva formulering utdömdes strax efter ikraftträdandet flera fängelsedomar för gärningsmän som gjort sig skyldiga för djurplågeri.⁹⁴

---

⁸⁸ Juristernas nära förflutna, Kjell Å Modéer, Santérus, upplaga 1, Stockholm, 2009, 51.

⁸⁹ Juristernas nära förflutna, Kjell Å Modéer, Santérus, upplaga 1, Stockholm 2009, sida 72 och 73.

⁹⁰ Juristernas nära förflutna, Kjell Å Modéer, Santérus, upplaga 1, Stockholm, 2009, sida 169 och 170.

⁹¹ Juristernas nära förflutna, Kjell Å Modéer, Santérus, upplaga 1, Stockholm, 2009, sida 375.

⁹² Dirke, Karin, De vämlösas vänner: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, Stockholm, upplaga 1, 2000 sida 289 och 290.

⁹³ Dirke, Karin, De vämlösas vänner: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000, sida 122.

⁹⁴ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, Juridik och ekologisk balans sida 785 p. 5 och p. 6.

Djurskyddet blev i början av 1900-talet ett ämne som allt fler människor engagerade sig i. Frågan började nu användas i politiska program.⁹⁵ Praxis från den här tiden visar att domstolarna var något osäkra på vad djurplågeri innebar. Mycket plågsamma slaktmetoder användes fortfarande, trots att det var uppenbart djurplågeri. Slaktmetoderna kunde ofta förklaras genom lokala sedvanor.⁹⁶

Vilda djur har, som jag tidigare har redogjort för, historiskt setts som ett hot mot människan. I början av 1900-talet ändrades synen och de vilda djuren började få en annan status hos människan.⁹⁷

Anledningen till att de vilda djuren fick en annan status hos 1900-talets människor var de romantiska strömningarna i samhället. Då naturen efter 1800-talets romantik fick en förhöjd status började människorna eftersträva att leva i enlighet med naturens eget kretslopp. De vilda djuren ingick i naturen och det blev viktigt att bevara ”det naturliga”.⁹⁸

Lagtextens utformning problematiserades i början av 1900-talet då djurplågeribrottet endast omfattade djur som ägdes av någon. Begreppet ”egna eller andras djur” gjorde att lagstiftaren inte inkluderade vilda djur i djurplågeribrottet. Det faktum att vilda djur kunde plågas straffritt orsakade upprördhet hos befolkningen.⁹⁹ Lagstiftarna var skeptiska mot att inkludera alla djur, även vilda, under djurplågeribrottet. Det som gjorde lagstiftarna tveksamma var att de ville skydda jägare, fiskare och forskare som använde försöksdjur från åtal för djurplågeri. År 1907 ändrades dock lagstiftningen slutligen till att omfatta alla djur.¹⁰⁰

År 1921 blev en viktig milstolpe inom svenskt djurskydd då polisen fick befogenhet att omhänderta djur som utsatts för vanvård. Omhändertagandet skulle ske efter råd från veterinär och djuret kunde även komma att avlivas utan djurägarens godkännande.¹⁰¹

I övrigt anses 1920-talet som en period då de svenska djurskyddsrörelsernas arbete avtog något i intensitet. Om det minskade engagemanget berodde på

---

⁹⁵ Dirke, Karin, *De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 32.

⁹⁶ SvJT 1985, Juridik och ekologisk balans sida 786 p.7.

⁹⁷ Dirke, Karin, *De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 102.

⁹⁸ Dirke, Karin, *De värlösa vännerna: den svenska djurskyddsrelsen 1875- 1920*, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 119.

⁹⁹ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, sida 786 p. 6 , Juridik och ekologisk balans samt SOU 1938:36, s. 37.

¹⁰⁰ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, sida 786 p. 6 , Juridik och ekologisk balans samt SOU 1938:36, s. 37.

¹⁰¹ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, sida 786 p. 7, Juridik och ekologisk balans.

ett generationsskifte, en orolig omvärld på grund av första världskriget eller om det fanns någon annan anledning är svårt att veta.¹⁰²

Efter år av intensiva debatter kring slakt kom år 1937 Sveriges första slaktlag.¹⁰³ Tidigare hade det funnits lagar som reglerade var slakten skulle ske, för att köttet skulle kvalitetskontrolleras¹⁰⁴. I 1937 års slaktlag ligger inte fokus på köttets kvalitet utan bland annat på att minimera djurets lidande. I lagen beskrivs hur slakten ska gå till samt vilka djur som skulle bedövas innan slakten. Lagen gjorde stor skillnad på olika djurslag, exempelvis behövde inte kaniner och fjäderfä bedövas före slakt.¹⁰⁵

Helena Striwing beskrev att katten haft en speciell ställning i svensk lagstiftning. Det fanns i jaktlagens (1938:274) 23 § en bestämmelse som stadgade:

”Katt, som anträffas utanför gård eller trädgård där den hör hemma, må av jakträttsinnehavaren eller hans folk saklöst dödas.”

Helena Striwing menade att begreppet ”saklöst dödas” fick en del människor att tro att katter som går fritt ute får ”dödas hur som helst”.¹⁰⁶ Herrelösa katter ansågs vara ett skadedjur enligt hälsovårdsstadgeutredningen från 1978. Helena Striwing beskrev att skadedjur inte fick lov att dödas hur som helst, utan även skadedjur åtnjöt det skydd som djurskyddslagen gav.¹⁰⁷

Sverige var inte först med att betrakta sig som en djurvänlig nation. England anses vara det land där djurskydds rörelsen startat. Britterna utmålade sin nation till ett särskilt djurvänligt land och gjorde djurskyddet till något typiskt brittiskt. Den svenska djurskydds rörelsen inspirerades av Englands djurskydd. Svenska djurskyddsorganisationer hade kontakt med England för att lära sig mer om hur de byggt upp sitt djurskydd.¹⁰⁸

Filosofen Peter Singer sägs ligga bakom den djurskydds rörelse som startade i Sverige under 1970-talet och framåt.¹⁰⁹ Peter Singer är utilitarist och arbetar

---

¹⁰² Dirke, Karin, De vämlösas vänner: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 6 och 7.

¹⁰³ Slaktlag (1937:313).

¹⁰⁴ Dirke, Karin, De vämlösas vänner: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 188.

¹⁰⁵ Prop. 1937:188 s. 2 och 3.

¹⁰⁶ Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, 1987, upplaga 1, Stockholm, sida 142.

¹⁰⁷ Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, 1987, upplaga 1, Stockholm, sida 158.

¹⁰⁸ Dirke, Karin, De vämlösas vänner: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 60.

¹⁰⁹ Katarina Alexius-Borgström, SvJT, 1999, s 968, Argument för och emot inrättandet av djurombudsman.

än idag med djuretik. Han resonerade likt sin föregångare Jeremy Bentham kring kännande individers rätt till hänsyn och individers önskan att få känna lycka och undvika lidande.¹¹⁰

Peter Singer resonerade kring människans sätt att se sig som mer värd än djuren. Han menade att detta är en form av ”artpartiskhet” som kan liknas vid rasism. Synen på djur enligt det utilitaristiska synsättet är, som jag skrivit om i tidigare avsnitt, något som Jeremy Bentham resonerade kring redan under 1700-talet.¹¹¹

Som nämnts i tidigare kapitel har Sverige i flera sammanhang utmålats som ett land som tar djurskydd på stort allvar. Även Peter Singer framhöll att Sverige låg långt fram i lagstiftningen kring djurskydd. Han menade också att djurskydds rörelsen succesivt blev allt mer accepterad.¹¹²

Vegetarisk kosthållning blev under 1900-talet allt vanligare. Det diskuterades om det var ett tillfälligt mode eller om det var en slags motreaktion till de djurfabriker som växt fram i Sverige. Två föreningar, ”Veganföreningen” och ”Vegetariska föreningen” bildades med utgångspunkt att skydda djuren.¹¹³

Tidskrifter från 1982 vittnar om den ”kontroll” över matproduktionen som människorna eftersträvade. Det sågs som ett ideal att själva veta varifrån maten kommer, att odla och vara självförsörjande.¹¹⁴

5.1 Förarbete till 1944 års djurskyddslag

Fram tills 1944 års djurskyddslag trädde i kraft var djurskyddsparagrafen i strafflagens 18 kap. 16 § det enda djurskydd som fanns i svensk rätt. År 1937 bildades en djurskyddskommitté på uppdrag av regeringen. Detta var startskottet för Sveriges första djurskyddslag som trädde i kraft sju år senare. 1944 års djurskyddslag blev därmed Sveriges första djurskyddslag.¹¹⁵

Betänkandet¹¹⁶ tog upp ett förslag om lagreglering kring vivisektion. Frågan om att i vetenskapligt ändamål använda djur i djurförsök debatterades flitigt under 1800-talet, men det blev som tidigare nämnts inte lagreglerat.¹¹⁷

---

¹¹⁰ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, Warsaw, Polen, 2016, sida 38.

¹¹¹ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, Warsaw, Polen, 2016, sida 38.

¹¹² Peter Singer, Praktisk etik, Thales förlag, Stockholm, 1996, andra upplagan, sida 69.

¹¹³ Tvärsnitt, nr 3, 1984, sida 33.

¹¹⁴ Tvärsnitt, nr 4, 1982, sida 27.

¹¹⁵ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, 787 p. 7, Juridik och ekologisk balans sida.

¹¹⁶ SOU 1938:36

¹¹⁷ SOU 1938:36, s. 102 ff.

I betänkandet framgick hur djurplågeri, försöksdjurens lidande och hur begränsning av djurets smärta kunde ske. Samtidigt beskrevs det hur vetenskapen behövde djurförsök för att kunna göra framsteg inom forskningen, varför ett totalförbud av vivisektion uteslöts. Flera paragrafer föreslogs för att reglera vivisektion.¹¹⁸

I betänkandet framgick vidare att;

”Djur skall behandlas med omtanke och på ett sådant sätt, att det icke onödigtvis tillfogas lidande”

Även ingrepp i syfte att förbättra utseendet på djur kritiserades. Ett exempel på detta var kupering, som var ett vanligt ingrepp förr. I betänkandet konstaterades att kupering var ett djurplågeri. Kupering kallades i betänkandet för en ”ren lyxoperation”.¹¹⁹

I betänkandet anges att Sverige hade all rätt att utmåla sig som en djurvänlig nation. Antalet personer dömda för djurplågeri hade blivit färre och färre under en 20 årsperiod vilket beskrevs som mycket positivt. I betänkandet beskrevs också utvecklingen inom djurskydd. Utvecklingen inom djurskydd hade gått stadigt framåt genom tiderna. Målet var ändå att djurskyddet skulle bli ännu bättre.¹²⁰ Detta är ett tydligt exempel på att Sverige stoltserar med att vara en djurvänlig nation som ser det som en heder att behandla djur väl.

I propositionen till 1944 års djurskyddslag beskrevs kort våra grannländer och deras lagstiftning kring djurskydd. Det framhävdes som positivt med särskilda forskrifter kring behandlingen av djur och att det var något som bör tas med även i den svenska djurskyddslagstiftningen.¹²¹

5.2 1944 års djurskyddslag

1944 års djurskyddslag blev den första djurskyddslagen i Sverige. Detta var en stor milstolpe för djurskyddsföreningarna som arbetat hårt de gångna århundradet med att förbättra djurskyddet.

I och med den nya lagens ikraftträdande skedde stora förändringar. Somliga förändringar var dock inte till fördel för djuren, så som bland annat avkriminalisering av tidelag.¹²² Anledningen till avkriminaliseringen var att

---

¹¹⁸ SOU 1938:36, s. 102 ff.

¹¹⁹ SOU 1938:36, s. 41.

¹²⁰ SOU 1938:36, s 69.

¹²¹ Prop. 1944:43 sida 11.

¹²² Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, upplaga 1, Falun, 1998, sida 111.

lagstiftarna ansåg att gärningsmannen var ”från sina sinnens fulla bruk”. Att tidelag inte längre var kriminellt var inte det samma som att en gärningsman inte kunde bli dömd för djurplågeri i samband med tidelaget.¹²³

Vivisektionsrörelsens arbete att få en lagreglering kring djurförsök gav resultat. 1944 års djurskyddslag kom att bli den första lagen med ett regelverk för djurförsök.¹²⁴

Lagstiftarna menade att människor har skyldigheter gentemot djur. Av denna anledning togs rekvisitet ”uppenbar grymhet” bort från djurplågeribrottet. För brottet djurplågeri i 1944 års djurskyddslag krävdes inte längre att brottet var av ”svår beskaffenhet” eller att det fanns ”synnerligen försvårande omständigheter”. Påföljden för djurplågeribrott skärptes och maxstraffet blev i stället för sex månaders fängelse upp till två års fängelse.¹²⁵

Juristen Katarina Alexius Borgström menar att djurplågeribrottet blev ett allvarligare brott i och med straffskärpningen. Dock fanns det två faktorer som bidrog till att det ofta var svårt att få en fällande dom i djurplågerimål. Den ena faktorn var bevissvårigheterna och den andra faktorn var intresseavvägningarna som gjordes i dessa mål.¹²⁶

Fram till år 1972 krävdes det uppsåt för att bli dömd för ett djurplågeribrott enligt svensk rätt. För att dra en parallell till våra nordiska grannar hade Finland redan år 1914 en strafflag som gjorde det kriminellt att uppvisa grymhet mot djur, oavsett om brottet skett ”uppsåtligen eller av grovt vållande”.¹²⁷

Även i Sverige diskuterades det om svensk rätt skulle kriminalisera djurplågeri oavsett uppsåt. Åklagarna vid djurplågerimål hade ofta svårt att bevisa uppsåtet i djurplågeribrottet. Av den anledningen skedde en lagändring år 1972 som utökade rekvisitet till att även omfatta ”grov oaktsamhet” vid djurplågeri.¹²⁸

I efterkrigstiden i Sverige skedde en förändring av jordbruket som blev mer effektiviserat med nya maskiner och nya lokaler för djuren. Med hjälp av fler djur i stallarna skulle djurhållningen effektiviseras för att få fram billiga livsmedel till konsumenterna. Effektiviseringen resulterade i att bönderna ville få in så många djur som möjligt på en begränsad yta. Djuren blev ofta sjuka, vilket krävde medicinering som följde av den dåliga miljön som djuren

---

¹²³ Helena Striwing, *Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall*, Norstedts förlag, 1987, upplaga ett, Stockholm, sida 86.

¹²⁴ Lag om djurskydd (1944:219) 12 §.

¹²⁵ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, 787 p. 7, Juridik och ekologisk balans sida.

¹²⁶ Katarina Alexius Borgström, *Djuren, läkarna och lagen – en rättslig studie om djurförsöksetik*, Iustus förlag, första upplagan, Uppsala, 2009, sida 83.

¹²⁷ Rolf Karlbom, SvJT 1985, 787 och 788 p. 8, Juridik och ekologisk balans sida.

¹²⁸ Rolf Karlbom, SvJT, 1985, 787 och 788 p. 8, Juridik och ekologisk balans sida.

hölls i. Detta ledde till att många människor reagerade på de ”djurfabriker” som uppstått. Kritikerna menade att djuren utnyttjades.¹²⁹

År 1971 kom boken ”Djurfabriken” ut där miljövarsrepotern Barbro Soller och fotografen Stig A Nilsson beskriver det omfattande och plågsamma djurplågeri som den nya djurhållningen medfört. I boken skildras bilder på liggande suggor med helt fixerade huvuden (så att suggan inte kan resa sig och trampa på griskultingarna och därför kan lämnas utan tillsyn under förlossning). Suggorna kunde alltså inte röra sig alls med hjälp av den hårt spända metallbågen runt deras hals. Trots att detta stred mot gällande lagstiftning tycktes många djurhållare fortsätta med detta ofattbara djurplågeri, i syfte att effektivisera djurhållningen.¹³⁰

Boken ”Djurfabriken” vittnar om ett samhälle där allt ska effektiviseras och beskriver bland annat följande exempel på detta. Kostallarna hade effektiviserats genom en apparat så att korna automatiskt fick elektriska stötar när de skulle gödsla. Kon, som stod bunden i spiltan, fick då ont och ryggade tillbaka varpå gödslet hamnade ”rätt” och personalen slapp därmed rengöra hela spiltan.¹³¹ Vidare drabbades djuren av invaliditet till följd av hårda betonggolv. Halm och annat stömaterial användes inte längre då det var mer praktiskt med ett naket betonggolv.¹³²

Hönsen var ett annat djur som for illa genom att stängas in i burar. Ofta var hönsen tätt packade efter varandra och saknade fjädrar. Burhöns var det mest effektiva, ansågs det. De krävde mindre foder och kunde inte röra på sig, vilket på detta sättet gjorde att hönan sparade på energin. Våra grannländer hade tydliga regler och mått för hur höns fick hållas. Sverige saknade vid denna tidpunkt regler om hur hönsen fick hållas. Tidningen ”Fjäderfä” gjorde reklam för burar som fick in ”flera djur per kvm”.¹³³

Till följd av de omfattande debatterna kring djurfabrikerna tillkom år 1973 bestämmelse om att länsstyrelsen skulle godkänna alla nya lokaler där djuren vistades utifrån ett djurskyddsperspektiv.¹³⁴

En följd av dålig djurhållning var bland annat sjukdomar hos djuren. Därför blandade många djurhållare ut antibiotika i förebyggande syfte i fodret. Anledningen var ofta att dölja att djuren mår dåligt på grund av dåliga levnadsförhållanden. År 1986 förbjöds därför antibiotika som förebyggande medicin i djurfoder.¹³⁵

---

¹²⁹ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 44.

¹³⁰ Barbro Soller och Stig A Nilsson, Djurfabriken, Rabén & Sjögren, upplaga 1, Halmstad, 1971, sida 38.

¹³¹ Barbro Soller och Stig A Nilsson, Djurfabriken, Rabén & Sjögren, upplaga 1, Halmstad, 1971, sida 66.

¹³² Barbro Soller och Stig A Nilsson, Djurfabriken, Rabén & Sjögren, upplaga 1, Halmstad, 1971, sida 55-56.

¹³³ Barbro Soller och Stig A Nilsson, Djurfabriken, Rabén & Sjögren, upplaga 1, Halmstad, 1971, sida 113-116.

¹³⁴ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 44.

¹³⁵ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 52.

5.3 Förarbeten till 1988 års djurskyddslag

I propositionen¹³⁶ till 1988 års djurskyddslag framgick det att en viktig del av Sveriges kulturarv var att garantera ett djurskydd. Djurskydd beskrevs som en ytterst viktig etisk fråga och något som var väl förankrat i Sverige.¹³⁷

Djurskyddslagens främsta syfte var att förebygga djurplågeri genom föreskrifterna¹³⁸. När 1944 års lag upphävdes var målet att lagstiftarna ytterligare skulle förstärka djurskyddet. Tidigare hade djurskyddslagstiftningen stadgat att djur skulle skyddas mot lidande. För att förstärka djurskyddet ville lagstiftarna lägga till ytterligare ett rekvisit, nämligen att djur skulle skyddas även mot sjukdom. I propositionen föreslogs därför att djur skulle skyddas både mot lidande och sjukdom.¹³⁹

En av anledningarna till den nya lagen var just önskan att förstärka djurskyddet. Ytterligare en anledning var att den förra lagen ansågs svåröverskådlig på grund av många kompletteringar och ändringar. Den nya lagens målsättning var att skapa en mer lättöverskådlig lag och ett ännu starkare djurskydd.¹⁴⁰

Ett starkare djurskydd innefattade bland annat tillståndsplikt för ridskolor och pälsfarmar som skedde yrkesmässigt. Det tillkom också ett krav på god djurmiljö. Lagen innehöll även föreskrifter om tävlingsdjur och försöksdjur samt skärpta straff för djurplågeri.¹⁴¹

I propositionen beskrevs även att djurskyddsfrågan hade stort allmänintresse. Det framgick vidare att människor sedan länge hade engagerat sig för djurskydd genom olika djurskyddsföreningar.¹⁴² Att djurskyddsföreningarna togs upp i propositionen vittnar om deras betydelse för den svenska djurskyddslagstiftningen.

Slakten var ett ämne som gav upphov till många diskussioner under 1980 – talet. Anledningen var att slakterierna anklagades för djurplågeri i samband med slakten. Det framkom att grisar skällades levande samt inte varit tillräckligt bedövade under slakten. Detta stred mot gällande regler i lantbruksstyrelsens föreskrifter. För att betona vikten av att djur slaktas enligt gällande regler skulle därför bestämmelsen införas i lagen.¹⁴³

---

¹³⁶ Prop. 1987/88:93.

¹³⁷ Prop. 1987/88:93 sida 14.

¹³⁸ Prop. 1987/88:93 s. 14.

¹³⁹ Prop. 1987/88:93 sida 1.

¹⁴⁰ Prop. 1987/88:93 sida 15.

¹⁴¹ Prop. 1987/88:93 sida 1.

¹⁴² Prop. 1987/88:93 sida 14.

¹⁴³ Prop. 1987/88:93 s 29.

5.4 1988 års djurskyddslag

Astrid Lindgren kämpade för att djuren i Sverige skulle få bättre skydd. 1988 års lag¹⁴⁴ överlämnades av vår dåvarande statsminister Ingvar Carlsson till Astrid Lindgren i form av en ”present” på hennes födelsedag. Denna ”present” var som tack för Astrid Lindgrens starka engagemang i djurskyddsfrågor. Lagen kallas därför ofta för ”Lex Lindgren”.¹⁴⁵

1988 års lag kompletterades av djurskyddsförordningen (1988:539)¹⁴⁶ och EU-rätten¹⁴⁷. 1988 års lag var en ramlag som innehöll grundläggande riktlinjer för hur djur i fångenskap skulle vårdas och skötas.¹⁴⁸ I djurskyddsförordningen framgick det mer detaljerade regler kring djurhållning så som exempelvis transport, operativa ingrepp, tillståndsplikt, tävlingar med djur och djurförsök.¹⁴⁹

Katarina Alexius Borgström beskrev hur riksdagen hade en ”hög ambitionsnivå” vad gällde djurskydd och djurhållning. Hon beskrev vidare uppfattningen om att Sverige skulle bli ett ”föregångsland” i djurskydd. Den nya djurskyddslagen debatterades politiskt och många framställde lagen som ”långtgående och radikal”.¹⁵⁰

Lagen innehöll bland annat bestämmelser om myndigheternas offentliga kontroll, förbud äga djur, omhändertagande om djur och straffbestämmelser.¹⁵¹ Vilda djur, som levde utan människors inblandning, var de enda djur som inte omfattades av lagen.¹⁵²

I lagen framgick det att djur skulle skyddas mot onödigt lidande och behandlas väl. Även psykiskt lidande så som oro omfattades av denna paragraf.¹⁵³ All typ av aga förbjöds.¹⁵⁴

Genom Europaparlamentets direktiv¹⁵⁵ höjdes skyddet för djur som användes för försöksändamål. Ett syfte med direktivet var att minimera de skillnader som fanns mellan medlemsstaternas behandling av försöksdjur. Det

---

¹⁴⁴ Djurskyddslag (1988:534).

¹⁴⁵ [https://www.astridlindgren.com/sv/astrid-lindgren/opinionsbildaren hämtat 2020-02-22](https://www.astridlindgren.com/sv/astrid-lindgren/opinionsbildaren_hämtat_2020-02-22).

¹⁴⁶ Djurskyddsförordningen (1988:539) förkortas framöver ”förordningen”.

¹⁴⁷ Djurskyddsförordningen (1988:539) 1 a §.

¹⁴⁸ Djurskyddslag (1988:534).

¹⁴⁹ Djurskyddsförordningen (1988:539).

¹⁵⁰ Katarina Alexius Borgström, Djuren, läkarna och lagen – en rättslig studie om djurförsöksetik, Iustus förlag, Uppsala, första upplagan, 2009, sida 115.

¹⁵¹ Djurskyddslag (1988:534).

¹⁵² Djurskyddslagen (1988:534) 1 § samt lagkommentar i Juno/Karnov inhämtad 2020-01-28. Författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁵³ Djurskyddslag (1988:534) 5 § samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁵⁴ Djurskyddslag (1988:534) 2 § samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁵⁵ Direktiv 2010/63/EU.

betonades i direktivet att djurskydd är ”ett viktigt område för unionen”.¹⁵⁶ Minimikraven för försöksdjurens skydd skärptes i och med det nya direktivet. Anledningen var bland annat forskningsresultat som beskrev hur djur kunde uppleva lidande.¹⁵⁷

Användning av djur för djurförsök begränsades genom en portalparagraf som angav grundförutsättningarna för att djurförsök över huvud taget fick äga rum.¹⁵⁸ Det krävdes tillstånd för att bedriva djurförsök¹⁵⁹ samt godkännande av en djurförsöksetisk nämnd.¹⁶⁰

Djurens naturliga instinkt skulle beaktas vid djurhållning. Djuret skulle skötas i en god djurmiljö där deras biologiska beteende och hälsa skulle främjas.¹⁶¹

Vidare framgick det att djuret skulle erbjudas en allsidig kost av god kvalitet. Kosten skulle anpassat efter djuret och djuren skulle erbjudas skydd och tillräckligt med utrymme.¹⁶²

Det fanns även ett förbud mot ”gödkalvsuppfödning” som innebar att kalven fötts upp på enbart mjölk för att köttet skulle bli ljust.¹⁶³ Härmed gjorde lagstiftaren en tydlig markering att ”kalvens bästa” i detta fall gick före människans behov av ljust kött, vilket är en intressant avvägning mellan djurens och människornas intresse.

Vidare stadgade lagen att djur inte får överansträngas eller agas¹⁶⁴, hållas bundna på ett plågsamt sätt¹⁶⁵, transporteras på ett för djuret lämpligt sätt¹⁶⁶, ges vård vid behov¹⁶⁷ och att tidelag var förbjudet¹⁶⁸. Lagen reglerade även operativa ingrepp, regler vid slakt, tillståndsplikt, tävling med djur, djurförsök, kontrollmyndigheternas offentliga kontroll, omhändertagande av djur, djurförbud och slutligen straffbestämmelser.¹⁶⁹

---

¹⁵⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010

om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål punkt 1 och 2.

¹⁵⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010

om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål punkt 6.

¹⁵⁸ Djurskyddslag (1988:534) 19 § samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁵⁹ Djurskyddslagen (1988:534) § 19a 1 st.

¹⁶⁰ Djurskyddslagen (1988:534) 21 § 1 st.

¹⁶¹ Djurskyddslag (1988:534) 4 § samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁶² Djurskyddslag (1988:534) 3 § 1 st samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁶³ Djurskyddslag (1988:534) 3 § 1 st samt lagkommentar i Juno/Karnov författare Eva Kalling Lundberg.

¹⁶⁴ Djurskyddslag (1988:534) 5 §.

¹⁶⁵ Djurskyddslag (1988:534) 6 §.

¹⁶⁶ Djurskyddslag (1988:534) 8 §.

¹⁶⁷ Djurskyddslag (1988:534) 9 §.

¹⁶⁸ Djurskyddslag (1988:534) 9a §.

¹⁶⁹ Djurskyddslag (1988:534).

Djurjuristen Eva Diesen beskriver användandet av djur för människans vinnings skull som ett etiskt dilemma . Utgångspunkten för 1988 års djurskyddslag är att ”vi får utnyttja djur men inte på ett sätt som orsakar dom onödigt lidande”.¹⁷⁰

5.5 Sammanfattning 1900-talet

Under 1900 – talet skedde en stor förändring inom svensk rätt. Samhället blev allt mer demokratiskt, det tillkom många nya lagar och allt fler utbildade sig till jurister.

1900 – talet kallas av rättshistorikern Kjell Åke Modéer för ”de mänskliga rättigheternas århundrade”. Kanske skulle 1900 – talet även kallas för ”djurskyddets århundrade” då mycket skedde inom djurskydd under denna tidsepok.

Djurskydds rörelsen i Sverige blev störst i Europa, djurskyddsfrågor blev en politisk debatt och många människor arbetade för att djurskyddslagstiftningen skulle förändras. Straffet för djurplågeribrott skärptes och strax efter ikraftträdandet av de nya rättsliga reglerna utdömdes fängelsestraff för djurplågeribrott.

Synen på vilda djur förändrades. Romantiken under 1800 - talet medförde att människor började se på naturen på ett annat sätt. I naturen inkluderades även de vilda djuren. För första gången i historien omfattades vilda djur i lagstiftningens djurplågeriparagraf. År 1907 blev det därmed olagligt att plåga även vilda djur.

Frågan kring slakt och djurskydd var något som djurskyddsföreningarna diskuterat och ifrågasatt under 1800 – talet. Primitiva slaktmetoder ifrågasattes och slaktmetoder blev till djurskyddsföreningarnas största debattfrågor. Deras intensiva arbete mot en mer human slakt gav nu resultat. Sveriges första slaktlag tillkom år 1937 vars syfte var att minska lidandet för djuren under slakten.

Mycket har hänt inom djurskyddslagstiftningen på 1900 – talet. År 1944 kom Sveriges första djurskyddslag. I betänkandet till den nya lagen beskrivs Sverige som en djurvänlig nation. Genom 1944-års djurskyddslags ikraftträdande skedde stora förändringar inom djurskyddet. Efter årtionden av diskussioner kring vivisektion och huruvida djurförsök skulle lagregleras eller inte kom år 1944 ett regelverk kring djurförsök.

---

¹⁷⁰ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 35.

När 1944 års lag upphävdes var syftet att ytterligare förstärka djurskyddet. Att garantera djuren skydd ansågs som en mycket viktig rättslig fråga.

Sverige beskrivs också i propositionen¹⁷¹ till 1988 års djurskyddslag som ett land som värnar mycket om djurskydd. Att det är en del av Sveriges kulturarv att djuren ska må bra präglar människans synsätt på djur och dess skyddsbehov i slutet av 1900 – talet.

År 1988 kom en ny djurskyddslag som kom att benämnas ”Lex Lindgren” efter Astrid Lindgrens engagemang i frågor kring djurskydd. 1988 års djurskyddslag innehöll en hel del regler kring djurens naturliga instinkt, att deras hälsa skulle främjas och att djuren skulle få möjlighet att utöva sitt biologiska beteende.

De debatter som varit kring djurskydd, mycket tack vare Astrid Lindgren, visade sig vara effektiva. Djurskydd väckte allmänhetens intresse och utmålades som en ytterst viktig fråga i Sverige. I och med den nya lagstiftningen visade lagstiftaren tydligt att djur inte bara skulle skyddas från lidande, utan att deras hälsa och biologiska beteende också skulle beaktas vid frågor om djurskydd.

---

¹⁷¹ Prop. 1987/88:93.

6 2000-talet

Det är en utmaning att skriva om och analysera vår egen tidsperiod. Jag anser det dock relevant att avsluta uppsatsen med ett kapitel om gällande rätt för att få ett perspektiv på historien.

Det är intressant ur ett rättsutvecklingsperspektiv att se vad förändringarna genom de olika tidsepokerna har lett fram till idag. Det är i skrivande stund drygt ett år sedan 2018 års djurskyddslagstiftning trädde i kraft. Det faktum att lagen är så ny gör det extra intressant att skriva om gällande rätt, då det speglar den tid vi just nu är mitt uppe i.

6.1 Förändringar under 2000-talets början

Sverige har ofta utmålats som ett djurvänligt land. Som jag redogjort för i tidigare kapitel har lagstiftarna enats om att djurskydd är en del av vårt kulturarv.

En förändring är att från år 2003 ska alla djur som faller inom djurskyddslagstiftningens tillämpning få utlopp för ett naturligt beteende. Exakt hur djuret ska få utlopp för beteendet ska specificeras tydligt i djurskyddsföreskrifter från Jordbruksverket.¹⁷²

År 2006 instiftades Djurskyddsmyndigheten vars uppgift var att stärka djurskyddet ytterligare genom föreskrifter och information. Djurskyddsmyndigheten blev kortvarig och lades ner redan år 2007. Jordbruksverket har nu tagit över de flesta av uppgifterna som djurskyddsmyndigheten tidigare ansvarat för.¹⁷³

År 2009 skrev djurskyddsorganisationen Djurens rätt en skrift vid namn ”Världens bästa djurskydd – myten om Sverige granskas”. Som titeln antyder håller inte Djurens rätt med om att Sverige har världens bästa djurskydd. Vidare problematiseras förslaget att reglerna i den nya djurskyddslagen ska vara enklare och ha regler som tillåter flexibilitet. Djurens rätt menar att kravet på flexibilitet kan få som konsekvens att djurskyddet försämras.¹⁷⁴ Att Sverige utmålar sig som en extra djurvänlig nation kallar Djurens rätt för en ”djurskyddsnationalism” och menar att detta vaggar in svenska folket i en falsk trygghet om hur djurvänlig svenska köttindustrin är.¹⁷⁵

---

¹⁷² Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 48 ff, samt SOU 2011:75 s. 486 ff.

¹⁷³ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 147 och 148.

¹⁷⁴ Cecilia Mille och Eva Frejadotter Diesen, Världens bästa djurskydd – myten om Sverige granskas, Taberg Media Group, upplaga 1, Göteborg, 2009, sida 6.

¹⁷⁵ Cecilia Mille och Eva Frejadotter Diesen, Världens bästa djurskydd – myten om Sverige granskas, Taberg Media Group, upplaga 1, Göteborg, 2009, sida 7.

Tidlag har, som jag tidigare redogjort för, ansetts som ett mycket grovt brott för att sedan avkriminaliseras helt år 1944.¹⁷⁶ Den 1 april 2014 blev det åter igen olagligt med tidlag.¹⁷⁷

6.2 Förarbeten till 2018 års djurskyddslag

6.2.1 Betänkande 2011

År 2011 kom en utredning¹⁷⁸ som blev början till 2018 års djurskyddslag. Utredaren till betänkandet, landshövdingen Eva Eriksson, betonar vikten av att djurskyddslagstiftningen ska ha en ”stark förankring i samhället”. Vidare ska lagen ha ”en tydlig etisk grund”.¹⁷⁹

Utredaren menar att intresset för djurskydd har ökat den senaste tiden. Ett gott djurskydd beskrivs i utredningen som en självklarhet i vårt samhälle. Djurskydd anses av utredaren vara ”en viktig del av vår kultur”. Människor som kommer i kontakt med djur har en moralisk skyldighet att ta hänsyn till djuren. I utredningen betonas vikten av människans ansvar för att djuret mår väl, både psykiskt och fysiskt.¹⁸⁰

Något som enligt utredningen ofta glöms bort är sambandet mellan djurskydd och folkhälsa. Utredaren menar att djurskydd är viktigt, dels av moraliska skäl, men också sett ur ett folkhälsoperspektiv. När djur får möjlighet att må bra leder detta till färre sjuka djur. Detta i sin tur leder till en stor samhällsvinst då livsmedlen blir säkrare och risken för antibiotikaresistens minskar.¹⁸¹

Somliga sjukdomar, exempelvis rabies, är smittsam mellan både människor och djur. Detta, att skona människor och djur från smittsamma sjukdomar, är också en anledning till att upprätthålla ett gott djurskydd. Utredaren poängterar att en del av djurskyddet innebär att skydda djur från sjukdomar, och detta hänger även samman med folkhälsoperspektivet.¹⁸²

Målet med 2018 års djurskyddslag har varit att lagstiftningen ska grundas på beprövad erfarenhet och forskning. Ett annat mål med djurskyddslagen har varit att nå ut till allmänheten. Därför har utredaren gjort både lagen och betänkandet lättläst och med ett modernt språk. Forskningen som ligger till grund för 2018 års djurskyddslag presenteras i betänkandet.¹⁸³

---

¹⁷⁶ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 127.

¹⁷⁷ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 124.

¹⁷⁸ SOU 2011:75.

¹⁷⁹ SOU 2011:75 sida 21.

¹⁸⁰ SOU 2011:75 sida 21.

¹⁸¹ SOU 2011:75 sida 22.

¹⁸² SOU 2011:75 sida 22.

¹⁸³ SOU 2011:75 sida 22.

Andra förslag i utredningen är ett förbud mot tidelag eller annan sexuell användning av djur kriminaliseras. Även avel som kan medföra lidande för djuret eller avkomman förbjuds.¹⁸⁴

I utredningen beskrivs även många djur inom cirkusverksamheter utsätts för stress. Det strider ofta mot djurens naturliga beteende att framträda i cirkusnummer och vistas på begränsade ytor. Av den anledningen är det därför inte lämpligt att använda vissa djurarter i cirkusverksamhet. Därför förbjuds bland annat elefanter att användas i cirkusverksamhet.¹⁸⁵

Ett problem ur djurskyddssynpunkt är övergivna eller förvildade tamdjur. Utredaren har i betänkandet föreslagit fem specifika åtgärder för att motverka detta problem.¹⁸⁶Jag kommer nu kort redogöra för dessa fem åtgärder.

Åtgärd ett är att tydliggöra att även övergivna djur omfattas av djurskyddslagen. Detta även om djuret förvildats.¹⁸⁷

Åtgärd två är att kriminalisera övergivandet av ett tamdjur.¹⁸⁸ Detta är en stor skillnad mot föregående lagstiftning som inte hade något liknande förbud.¹⁸⁹ Ett exempel på övergivande är att släppa ut sitt husdjur i naturen, eller att överge det i ett hus och flytta därifrån.¹⁹⁰ I propositionen nämns övergivna ”sommarkatter” (katter som köps under semestern och därefter lämnas) som ett exempel på rekvisitet att överge djur. Även djurets ungar omfattas av paragrafen, varför det numera är olagligt att överge avkomman till husdjuret.¹⁹¹

Tredje åtgärden är ett krav på att alla katter ska registreras och märkas så att en upphittad katt kan spåras till en ägare, alternativt att åtgärder kan tas för att omhänderta eller omplacera en herrelös upphittad katt.¹⁹²

Den fjärde åtgärden är att myndigheterna ska ta ett större ansvar för övergivna djur. Detta ska bli tydligare i lagen.¹⁹³

Åtgärd fem är att begränsa att katterna fortplantar sig fritt. Detta kan ske genom exempelvis kastrering.¹⁹⁴

---

¹⁸⁴ SOU 2011:75 sida 27.

¹⁸⁵ SOU 2011:75 sida 30.

¹⁸⁶ SOU 2011:75 sida 32 och 33.

¹⁸⁷ SOU 2011:75 sida 32 och 33.

¹⁸⁸ SOU 2011:75 sida 32 och 33.

¹⁸⁹ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 8 §.

¹⁹⁰ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 8 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

¹⁹¹ Prop. 2017/18:147 sida 315.

¹⁹² SOU 2011:75 sida 32 och 33.

¹⁹³ SOU 2011:75 sida 32 och 33.

¹⁹⁴ SOU 2011:75 sida 32 och 33.

Vidare tar utredningen upp att obedövd kastrering av griskultingar tidigare varit tillåten. I utredningen anses ”att det är självklart att alla operativa ingrepp ska göras under bedövning”. Därför föreslås att obedövd kastrering av griskultingar ska vara straffbart. Detta föreslås dock inte träda i kraft förrän förrän år 2022.¹⁹⁵

En ytterligare fråga som tas upp i utredningen är att det har varit ett problem att socialtjänsten samt hälso- och sjukvårdspersonal inte kan lämna uppgifter om djur som far illa till länsstyrelsen utan att bryta mot sekretessen. Det skulle exempelvis kunna uppstå en situation där socialtjänsten får reda på att ett djur far illa, men inte får anmäla till länsstyrelsen av sekretessskäl. Detta föreslår utredaren ska ändras så att sekretessen kan brytas i vissa fall.¹⁹⁶

6.2.2 Propositionen till 2018 års djurskyddslag

Syftet med förslaget om 2018 års djurskyddslag är att ”säkerställa ett gott djurskydd och att främja en god djurvälstånd och respekt för djur”. Den som sköter eller äger djur ska även ha kunskap om djurets behov, vilket jag återkommer till längre fram.¹⁹⁷

Lagens tillämpningsområde är alla djur som hålls i fångenskap av människor. Även övergivna tamdjur samt försöksdjur som lever vilt i naturen omfattas, till viss grad, av lagen.¹⁹⁸

Som framgått tidigare har lagstiftningen under lång tid varit inriktad på att djuret inte ska behöva lida. I propositionen¹⁹⁹ till 2018 års lag har dock regeringen ansett att djurskyddslagstiftningen inte bara ska skydda djuret från lidande, utan även fokusera på ”en god djurvälstånd”. Med detta menar regeringen ”att djuret mår bra såväl fysiskt som psykiskt”.²⁰⁰

Ett annat av 2018 års djurskyddslags syften är även att ”främja respekten” för djur. I propositionen²⁰¹ konstateras det att djur har ett egenvärde, oavsett den nytta människan har av dem”.²⁰² Lagstiftarna ser alltså inte längre djur som en ägodel eller sak, även om djur rent faktiskt räknas som objekt i rättslig mening. Det ansågs dock olämpligt att lagfästa ordet ”egenvärde” på grund av lagtekniska skäl.²⁰³

---

¹⁹⁵ SOU 2011:75 sida 31.

¹⁹⁶ SOU 2011:75 sida 36.

¹⁹⁷ Prop. 2017/18:147 sida 1.

¹⁹⁸ Prop. 2017/18:147 sida 55.

¹⁹⁹ Prop. 2017/18:147.

²⁰⁰ Prop. 2017/18:147 sida 54.

²⁰¹ Prop. 2017/18:147.

²⁰² Prop. 2017/18:147 sida 54.

²⁰³ Prop. 2017/18:147 sida 54.

Regeringen finner det viktigt att påpeka att de nya bestämmelserna i sig inte innebär några skyldigheter för den enskilda personen. Att djur har ett egenvärde innebär inte att djur likställs med människor.²⁰⁴

I artikel 13 i Föredraget om Europeiska unionens funktionsrätt framgår även att medlemsstaterna ska ta hänsyn till djuren så som kännande varelser. I propositionen framhävs även artikel 13 och djurskyddet stärkts även i EU-lagstiftningen.²⁰⁵

Ytterligare en ändring som skett i riktning mot ett starkare djurskydd är att kravet på utfodring ska ske utifrån det individuella djurets behov. Tidigare var kravet att utfodring skulle anpassas efter djurets art. Kravet på individanpassad kost beror på att olika individer har olika krav på föda och utfodringsrutiner. De olika behoven beror exempelvis på ålder, dräktighet eller sjukdom.²⁰⁶

6.3 2018 års djurskyddslag

2018 års djurskyddslag²⁰⁷ kompletteras av djurskyddsförordningen²⁰⁸ samt EU – lagstiftningen. Djurskyddsförordningen innehåller kompletterande bestämmelser till djurskyddslagen.²⁰⁹ Jordbruksverket lämnar ytterligare föreskrifter som komplement till EU – lagstiftningen.²¹⁰

Som nämnts i tidigare avsnitt ska 2018 års djurskyddslag ytterligare stärka djurskyddet i svensk rätt. Lagens första paragraf lyder;

”Denna lag syftar till att säkerställa ett gott djurskydd och främja en god djurvälstånd och respekt för djur.”

Den första paragrafen ger en tydlig bild av den syn som lagstiftaren har på djur idag. I lagkommentaren framgår att innebörden i ordet respekt är ett erkännande av att djur har ett egenvärde och är en kännande varelse som vi människor måste visa hänsyn till.²¹¹

Lagens tillämpningsområde är ”djur som hålls av människan och viltlevande försöksdjur”. Med detta menas att ”djurets rörelsefrihet på något sätt fysiskt begränsas”. Dock omfattas även djur som går utomhus, men ändå får tillsyn av en ägare. Sådana situationer är vanligt till exempel

---

²⁰⁴ Prop. 2017/18:147 sida 54 och 55.

²⁰⁵ Prop. 2017/18:147 sida 53.

²⁰⁶ Prop. 2017/18:147 sida 311.

²⁰⁷ Djurskyddslag (2018:1192)

²⁰⁸ Djurskyddsförordningen (2019:66).

²⁰⁹ Djurskyddsförordningen (2019:66) 1 kap. 1 §.

²¹⁰ Djurskyddsförordningen (2019:66) 1 kap. 2 § 3 st.

²¹¹ Djurskyddslag (2018:1192) 1 kap. 1 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

med utekatter.²¹² Även övergivna tamdjur (djur som inte lever fritt i svensk natur) och förvildade tamdjur omfattas av lagen.²¹³

Lagen innehåller allmänna bestämmelser om hur djur ska tas omhand, exempelvis att djur ska skyddas mot sjukdom samt onödigt lidande. Begreppet lidande omfattar också djurs psykiska hälsa. Skyddet gäller mot onödigt lidande medan exempelvis veterinärmedicinska åtgärder och vid terapi för djuret kan undantas från vad som anses som onödigt lidande.²¹⁴ Djurförsök är ett annat undantag från vad som utgör onödigt lidande under förutsättning att det har blivit godkänt av en nämnd för djurförsöksetik.²¹⁵

Vidare stadgas att djur ska hållas i en god djurmiljö där deras naturliga beteende främjas. I lagkommentaren anges att lagstiftningen dock tillåter att vissa begränsningar får ske vid avvägningar mellan ”angelägna samhällsintressen” och djurskyddet.²¹⁶

Beteendestörningar som passivitet eller stereotypa rörelser ska också förebyggas genom kunskap om djuret och vad som kan utlösa dessa störningar. Har beteendestörningar hos djuret redan uppstått måste djurhållaren ta reda på orsaken samt vidta åtgärder för att beteendestörningarna ska sluta.²¹⁷

Vidare innehåller lagen kompetenskrav.²¹⁸ Detta krav för privatpersoner är något som tidigare inte funnits i djurskyddslagstiftningen. Innebörden av kompetenskravet återkommer jag till i kommande avsnitt.

Lagen innehåller även krav på tillsyn och utfordring.²¹⁹ Tillsyn av djur beror på djurslag, djurindivid och övriga omständigheter, men i allmänhet ska djuret ses till minst en gång per dag.²²⁰ Det är uttryckligen förbjudet att tvångsmata fjäderfä för att levern ska uppnå en viss kvalitet. Djur ska utfodras med foder som är av bra kvalitet som anpassas efter det individuella djurets behov.²²¹

---

²¹² Djurskyddslag (2018:1192) 1 kap. 1 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg

²¹³ Djurskyddslag (2018:1192) 1 kap. 1 § st. 5 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²¹⁴ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 1 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²¹⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 1 § st. 2 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg

²¹⁶ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 2 § punkt 2 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²¹⁷ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 2 § p. 3 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²¹⁸ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 3 §.

²¹⁹ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 4 §.

²²⁰ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 3 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²²¹ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 4 § st. 2 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

2018 års djurskyddslag innehåller även regler om bindning och fixering av djur,²²² regler om stall och förvaringsutrymmen²²³, inredning och utrustning²²⁴, förbud mot att överge tamdjur²²⁵ samt förbud att slå, skada eller överanstränga djur.²²⁶ Vidare kriminaliseras tidelag och andra sexuella handlingar med djur²²⁷, förbud mot avel som kan medföra lidande²²⁸, regler om försäljning av djur²²⁹ samt transport av djur²³⁰.

Lagen reglerar även tävlingar med djur²³¹, vård²³² samt regler kring slakt och avlivning av djur²³³. Vidare finns i djurskyddslagen bestämmelser kring förprovning och tillstånd för utrymmen för vissa djur. Ofta behövs godkännande från myndighet för säkerställa att utrymmet som djuren ska förvaras i uppfyller kraven ur djurhälsosynpunkt.²³⁴ Det krävs alltid tillstånd för djurhållning som sker yrkesmässigt eller i stor omfattning.²³⁵

2018 års djurskyddslag innehåller även grundläggande regler kring djurförsök. I 7 kap. 1 § djurskyddslagen finns en portalparagraf med de viktigaste principerna för att djurförsök får genomföras.²³⁶ Djurförsök får bara användas som en sista lösning om det inte går att finna någon annan lämplig metod där djur inte används.²³⁷ Så få djur som möjligt ska användas i djurförsöken²³⁸ och forskningen ska utformas så att ”djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt”.²³⁹

Det krävs tillstånd för att bedriva djurförsök, även om dessa inte innebär något plågsamt försök utan exempelvis endast omfattar beteendestudier.²⁴⁰ Vid djurförsök finns en rad regler kring hur organisationen ska ske. En veterinär eller annan expertis ska finnas tillhands och ge råd kring hur djuren behandlas.²⁴¹ Det ska även finnas ett särskilt djurskyddsorgan som ger personalen anvisningar i djurskyddsfrågor. Dessa ska även övervaka

---

²²² Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 5 §.

²²³ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 6 §.

²²⁴ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 7 §.

²²⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 8 §.

²²⁶ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 9 §.

²²⁷ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 10 §.

²²⁸ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 11 §.

²²⁹ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 12 §.

²³⁰ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 13 §.

²³¹ Djurskyddslag (2018:1192) 3 kap.

²³² Djurskyddslag (2018:1192) 4 kap.

²³³ Djurskyddslag (2018:1192) 5 kap.

²³⁴ Djurskyddslag (2018:1192) 6 kap. 1 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²³⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 6 kap. 4 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²³⁶ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 1 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²³⁷ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 1 § 1 p.

²³⁸ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 1 § 2 p.

²³⁹ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 1 § 3 p.

²⁴⁰ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 1 § 2 § samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁴¹ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 7 § p. 2.

verksamheten och granska verksamhetens ”interna rutiner”.²⁴² Det finns även ett krav på etiskt godkännande där prövningen bland annat går ut på att göra en avvägning mellan försökets betydelse ur forskningssynpunkt och djurets lidande under djurförsöken.²⁴³

2018 års djurskyddslag innehåller även ett kapitel om offentlig kontroll och vad myndigheternas uppgifter kring djurskydd är.²⁴⁴ Slutligen innehåller lagen regler kring djurförbud, omhändertande av djur²⁴⁵ samt straff för djurskyddsbrott.²⁴⁶ Straffet är böter eller fängelse i högst två år. Det krävs inte uppsåt kring djurskyddsbrottet, utan oaktsamhet räcker för att kunna bli dömd.²⁴⁷

6.4 Kompetenskrav

Tidigare har det inte funnits några lagstadgade regler om kunskaps- eller utbildningskrav vad gäller djur som hålls för hobbyverksamhet, cirkusdjur och hästar.²⁴⁸ En nyhet i 2018 års djurskyddslag är därför kompetenskravet som omfattar alla slags djur som hålls i fångenskap.²⁴⁹

Kunskapskravet omfattar både ägaren till djuret och den som tillfälligt ser efter djuret. Den som tar hand om djuret ska se till att djuret både får sina fysiska och psykiska behov tillgodosedda.²⁵⁰

I utredningen anser att det måste klargöras i lagen att barn under 16 år inte får ha huvudansvaret för djurets vård. Det införs kompetenskrav för att höja kunskapsnivån hos djurägarna och därmed öka sannolikheten för djurets välbefinnande. Den som bedriver djurhållning i större skala eller på ett yrkesmässigt sätt omfattas även av ett utbildningskrav.²⁵¹

Utredningens bedömning är att införandet av kompetenskrav hos djurhållarna är den faktor som har störst betydelse för djurens välmående. Regeringen är enig om detta. Därför är möjligheten att få handha djur förenad med ansvar då djurskötaren numera måste förse sig med kunskap för att kunna ge djuret bästa möjliga vård.²⁵²

---

²⁴² Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap. 7 § p. 4 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁴³ Djurskyddslag (2018:1192) 7 kap 10 § 1 st.

²⁴⁴ Djurskyddslag (2018:1192) 8 kap.

²⁴⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 9 kap.

²⁴⁶ Djurskyddslag (2018:1192) 10 kap.

²⁴⁷ Djurskyddslag (2018:1192) 10 kap. 1 §.

²⁴⁸ Prop. 2017/18:147 s. 90.

²⁴⁹ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 3 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁵⁰ Djurskyddslag (2018:1192) 2 kap. 3 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁵¹ SOU 2011:75 sida 25.

²⁵² Prop.2017/18:147 sida 90.

Det skulle enligt regeringen vara allt för betungande och dyrt att genomgå ett kunskapsprov för att få handha husdjur. Något ”djurkört” för att få köpa ett djur kommer därför inte krävas. Först när en person uppvisar bristande kunskap kan kontrollmyndigheterna komma att ingripa vid en djurskyddskontroll.²⁵³

Saknar personen som tar hand om djuret den erfarenheten som krävs enligt djurskyddslagen kan detta kompenseras genom att inhämta information från andra. Kompetenskravet innefattar även att hålla sig uppdaterad när det kommer ny information om hur djuret ska skötas.²⁵⁴

Kunskapskravet innebär att den som handhar djur ställs inför nya skyldigheter, allt för att eftersträva ett så starkt djurskydd som möjligt. Även om en person själv inte äger djuret har denna skyldigheter så länge den har djuret i sin vård vilket innebär att även tillfälliga djurvakter har ett ansvar i lagens mening.

6.5 EU – rättsliga bestämmelser

Djurskyddslagen kompletteras av reglerna i vissa EG förordningar. Exempelvis förordningarna som reglerar kontroll av foder- och livsmedelslagstiftningen, djurhälsa och djurskydd, djur under transport, skydd av djur vid avlivning samt regler om offentlig kontroll vid livsmedelsproduktion av animaliskt ursprung.²⁵⁵

Djurskyddslagen kompletterar de EU – rättsliga bestämmelser som finns inom rättsområdet. EU-förordningarna har samma verkan som svensk lag. EU-bestämmelserna måste dock kompletteras med svensk lagstiftning för att reglerna om offentlig tillsyn, överklagande och straff ska kunna verkställas.²⁵⁶

Parallellt med de mer generella EU – direktiven finns det mer specifika EU-direktiv för olika typer av djurarter. Direktiven anger miniminormer för olika typer av djurhållning. Det är upp till varje nation att reglera deras nationella lagstiftning utifrån dessa minimikrav i EU-direktiven, såvida de är förenliga med övrig EU-rätt.²⁵⁷

EU-kommissionen har sedan år 2006 en handlingsplan för att djurhållningen inom EU ska vara av hög kvalitet. Erfarenheterna från den tidigare handlingsplanen visade att medlemsstaterna inte efterlevde kraven på djurskydd på ett önskvärt sätt. EU-kommissionen menade att

---

²⁵³ Prop. 2017/18:147 sida 91.

²⁵⁴ Prop. 2017/2018:147 sida 310.

²⁵⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 1 kap. 5 § st. 2 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁵⁶ Djurskyddslag (2018:1192) 1 kap. 5 § st. 1 samt lagkommentar i JUNO/Karnov författad av Eva Kalling Lundberg.

²⁵⁷ Prop. 2017/18:147 sida 38.

medlemsländernas djurskydd var bristfällig och att det fanns ett behov av att förenkla djurskyddet för att tydliggöra djurskyddets regler.²⁵⁸

Mot bakgrund av att medlemsstaterna inte efterföljde EU:s regelverk fattade EU-kommissionen år 2017 ett beslut om att inrätta en djurskyddsplattform. Plattformen har som mål att se till att EU:s regelverk kring djurskydd efterlevs, bland annat genom att medlemsländerna kan utbyta erfarenheter med varandra i syfte att stärka djurskyddet.²⁵⁹

6.6 Nästa steg i svenskt djurskydd

Djurskyddsrörelsen är än idag en stor rörelse i Sverige.²⁶⁰ Det har diskuterats huruvida djur bör ha en särskild djurombudsman som kan tillvarata djurens intressen. En ombudsman har till uppgift att tillvarata intressen åt de svaga i samhället och det kan då tyckas logiskt att djuren ska ha en egen ombudsman.²⁶¹

Diskussioner kring var djurplågeribrottet ska placeras i brottsbalken har varit ett ämne för diskussion under en lång period. Debatten kring detta har fortsatt även i modern tid.

Eva Diesen menar att det ”kantiska synsättet” på djur, som jag beskrev under kapitel 3, än idag lever kvar just på grund av placeringen i lagboken. Att djurplågeribrottet är placerad i 16 kap. brottsbalken innebär att det faller in under kategorin ”brott mot allmän ordning”. Detta kan enligt Eva Diesen vara problematiskt då brottet snarare ses som ett ordningsstörande brott, snarare än ett brott mot det utsatta djuret. För att djuret ska få en status av att vara ett brottsoffer vid djurplågeri bör djurplågeristraffet flyttas till personsidan i brottsbalken, menar hon.²⁶²

Eva Diesen beskriver vidare hur begreppet brottsoffer exkluderar djur. Som huvudregel finns det inget brottsoffer vid brott mot allmän ordning. Brottsoffer kan vara enskilda personer, men eftersom djur definieras som sak har bestämmelsen placerats under 16 kap. brottsbalken. För att ge djur en brottsofferstatus måste djurplågeribrottet flyttas ”från saksidan till personsidan i lagstiftningen”.²⁶³ Eva Diesen skriver att placeringen i brottsbalken hindrar exempelvis djurskyddsföreningar att föra djurets talan

---

²⁵⁸ Prop. 2017/18:147 sida 37.

²⁵⁹ Prop. 2017/18:147 sida 37.

²⁶⁰ Dirke, Karin, De värlösa vännerna: den svenska djurskydds-rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ, upplaga 1, Stockholm, 2000 sida 290.

²⁶¹ Katarina Alexius-Borgström, SvJT, 1999 s 968, Argument för och emot inrättandet av djurombudsman.

²⁶² Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 185.

²⁶³ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 184-185.

vid djurskyddsbrott.²⁶⁴ I jämförelse kan nämnas naturrättsföreningars rätt att överklaga miljömål.²⁶⁵

Djurjuristen Anette Cedergren skrev år 2011 en bok om djurskydd, samma år som utredningen till vår nya djurskyddslag kom. Boken har titeln ”Att vara eller inte vara ett brottsoffer – det är frågan!”. Som titeln antyder handlar boken om att djur räknas som en sak i juridisk mening. Anette Cedergren menar att nästa steg i svensk djurskyddslagstiftning är att ge djuren en brottsofferstatus.²⁶⁶

Helena Sterwing ger flera exempel på hur svensk rätt ytterligare kan värna om djurens välbefinnande och stärka djurskyddet. Ett av hennes förslag är bland annat att reglera ”vad som är bäst för djuret”. Djurens bästa bör stå i centrum vid konfliktsituationer, vilket i dagsläget inte är fallet när djuret ses som ett objekt i svensk rätt.²⁶⁷

Som jag redogjort för tidigare i uppsatsen har Sverige inspirerats till stor del av utländsk djurskyddslagstiftning. Av den anledningen är det intressant att se hur andra länder löst problematiken med djur och dess objektstatus i lagboken.

Även i USA problematiseras djurens juridiska ”objektstatus”. Kathy Hessler från Lewis & Clark Law School problematiserar, precis som många svenska jurister, djurens placering under ”saker” i lagboken. Hon menar att placeringen gör att djur ses som en egendom juridiskt sätt. Detta gör att djur har en svag rättslig status.²⁶⁸

USA undersöker möjligheten för djur att gå från juridiska ”saker” till ”personer” och därmed få juridiska rättigheter. Projektet kallas för ”The Nonhuman Rights Projekt” och arbetar i huvudsak för att vilda djur ska få frihet samt erkännas grundläggande rättigheter likt en människas.²⁶⁹

I delstaten Connecticut i USA finns en lag som möjliggör jurister att företräda djur i rättegångar. Att djuret har en egen jurist som företräder dom i djurplågerimål ger djuret helt andra rättigheter än vad de kan få i Sverige.²⁷⁰

---

²⁶⁴ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 185.

²⁶⁵ Miljöbalken (1988:808) 16 kap. 13 §.

²⁶⁶ Anette Cedergren, Att vara eller inte vara ett brottsoffer – det är frågan!, Recito förlag, första upplagan, Borås, 2011, sida 33.

²⁶⁷ Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, Falun, 1998, sida 182.

²⁶⁸ <https://www.djurensratt.se/blogg/ratt-att-foretrada-djur-i-domstol> nedladdat 2020-01-22.

²⁶⁹ Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga 1, Warsaw, Polen, 2016, sida 186. Samt www.nonhumanrights.org/ nedladdat 2020-01-22.

²⁷⁰ <https://www.djurensratt.se/blogg/ratt-att-foretrada-djur-i-domstol> nedladdat 2020-02-22.

6.7 Sammanfattning

Lagstiftaren värnar om djurskyddet vilket märks inte minst genom införandet av kompetenskravet i 2018 års djurskyddslag. Även EU-rätten bidrar till att ge djur högre juridisk status genom att skriva i föredraget att medlemsstaterna ska ta hänsyn till djuren så som kännande varelser. Ordet respekt finns med i 2018 års djurskyddslag, vilket har betydelse för hur lagstiftaren vill att djurskyddslagstiftningen ska fungera.

Samtidigt finns det än idag en omfattande debatt om djurens status som objekt i djurskyddslagstiftningen. Inte minst problematiseras det faktum att djurplågeribrottet placeras under brott mot allmän ordning. Placeringen gör att paralleller dras till det kantiska synsättet, att djurplågeri ska förbjudas för att skona människor från att se på lidandet, snarare än ett förbud med syftet att värna om djuret.

Djurjurister idag kritiserar även det faktum att djur inte har en brottsofferstatus. Även utanför Sveriges gränser skapas debatter om djur och i Connecticut har en lag möjliggjort att jurister kan företräda djur i domstol. Detta är intressant, inte minst ur ett rättsutvecklingsperspektiv, då Sverige tidigare tagit inspiration från andra länder för att utforma djurskyddslagstiftningen.

Den stora debatten kring vivisektion under 1800-talet bidrog till att frågan om djurförsök lyftes. Många upprördes då över att djurförsök saknade lagreglering. I gällande rätt finns ett stort antal regler kring djurförsök. Det behövs godkännande från djurförsöksetisk nämnd och djurförsöksverksamheten ska övervakas noga.

Djurskyddslagstiftningen har historiskt sett gjort stor skillnad mellan olika djurarter. Det är intressant ur ett rättsutvecklingsperspektiv att utredaren idag ser på katten som ett djur som vi bör värna om och ta hand om. Som jag tidigare skrivit under kapitlet om 1900 – talet ansågs herrelösa katter förr vara ett skadedjur. Enligt jaktlagen fick jakträttsinnehavare skjuta omkringdrivande katter. Dåtidens inställning till omkringdrivande katter känns mycket främmande idag med tanke på att lagstiftarna satt in aktiva insatser för att förbättra livssituationen för herrelösa katter.

7 Analys och slutsatser

Uppsatsens syfte är att genom ett rättsutvecklingsperspektiv förklara hur djurskyddslagstiftningen uppkom och hur den förändrats genom tiderna. Syftet är att förklara varför dessa förändringar har skett.

Min slutsats av denna uppsats är att varje förändring i samhället har format djurskyddslagstiftningen. Debatter, människors engagemang för ett djurvänligare Sverige och politisk propaganda har lett till förändringar, både i samhället och i lagstiftningen. Människans sätt att se på djuren i samhället har succesivt förändrats genom tiderna. Lagstiftningen speglar denna förändring. Samhällsförändringarna har format lagstiftningarna, vilket blir tydligt när jag analyserat varje tidsepok.

För att förstå hur den första djurskyddslagstiftningen uppkom har jag gått långt tillbaka i historien för att försöka förstå hur människor såg på djur och när och varför människans behov av en djurskyddslagstiftning uppstod. Varje tidsepok jag har analyserat har bidragit till utvecklingen av djurskyddslagstiftningen.

Redan före vår tidräkning fördes moraliska resonemang kring hur människan skulle förhålla sig till djuren. I lagstiftningen berördes djur redan under medeltiden. Det var dock ingenting som liknade en djurskyddslagstiftning, utan lagstiftningen rörde bland annat hur människan skulle freda sig mot de vilda djuren. Tidslag ansågs vara ett allvarligt brott, men detta berodde på religiösa övertygelser snarare än djurskydd.

Under 1600- och 1700-talet fanns viss lagtext om att skydda hästar från att bli plågade. Den främsta anledningen till detta var dock för att skydda ägarens egendomsskydd.

Under 1700 - talet resonerade filosofen Immanuel Kant om att människor kunde ta skada av att se djur plågas, av den anledningen skulle djurplågeri förhindras. Detta synsätt kom att kallas för ”det kantiska synsättet”. Eva Diesen menar att detta synsätt hänger kvar än idag i och med placeringen av djurplågeribrottet som ett brott mot allmän ordning.

Andra filosofer som reflekterade kring djur var Jeremy Bentham som genom utilitarismen inkluderade djur i nyttofilosofin. Djur kan känna känslor, alltså ingick dom i principen om största möjliga lycka åt så många som möjligt.

Somliga såg på djur som en ”själlös maskin”, men Karin Dirke menar att många människor värnade om djuren redan under 1700-talet. Hon menar att det var just under denna epok som grunderna till dagens djurskyddslagstiftning började ta form.

Under 1800-talet började många människor engagera sig i djurskyddsfrågor. Vivisektionsdebatten blev en stor och känslig fråga. De som var emot vivisektionen menade till och med att vivisektion var ett hot från samhället. Att utsätta djur för smärtsamma operativa ingrepp upprörde många människor som även anklagade vetenskapsmännen för att utföra onödiga ingrepp på djuren. Det diskuterades om vivisektion skulle lagregleras, vilket många människor var överens om.

Debatten kring vivisektion fortsatte även efter att riksdagen avslagit motionerna om lagreglering. Riksdagen ansåg det onödigt att lagreglera vivisektion. Människornas upprördhet över detta tror jag bidrog till de samhällsdebatter som fuppstod kring djurskydd, och som skulle komma att leda fram till en djurskyddslag så småningom.

De emotionella strömningarna som 1800-talets romantik medförde gjorde att människor började intressera sig för naturen. Englands första djurskyddslag sägs ha inspirerat till vårt lands första bestämmelse i lag om djurplågeri. Inspirationen från England i kombination med romantiken tror jag är anledningen till att människor började engagera sig allt mer för djurskyddet just under 1800-talet. Slaveri, kroppsstraff och andra grymheter ansågs förkastligt och Sverige blev allt mer humant under 1800-talet. Även om humanisering som sådan berör människor påverkades även djurskyddet av humaniseringen. Att värna om djur blev en del av humaniseringen. Detta bidrog även till att flera svenska profiler skrev om värnlösa djur. Adolf Nordvall uppmanade folk att engagera sig i djurskydd och prinsessan Eugene arbetade för en bättre djurvälstånd.

Djurskyddsföreningarna började bildas under 1800-talet och detta ser jag som en av de största anledningarna till varför djurskyddsdebatten började ta fart på allvar i Sverige. Genom propaganda, barnböcker och kurser fick djurskyddsförespråkarna fram sitt budskap om ett djurvänligare Sverige. Djurskyddsföreningarna och dess framväxt tror jag är en av de största anledningarna till att vi i Sverige så småningom fick vår första djurskyddslag.

Många jurister utbildades under 1900-talet och Sverige blev allt mer demokratiskt. Kjell Åke Modéer beskrev 1900-talet som ”de mänskliga rättigheternas århundrade”. Jag menar att det även är ”djurskyddets århundrade” med tanke på de omfattande förändringar som skedde inom djurskyddslagstiftningen under 1900-talet.

En intressant observation är att i takt med att mänskliga rättigheter började ta fart i mitten av 1900-talet utvecklades även djurskyddet. Det verkar finnas ett starkt samband mellan djurskyddets framfart och de mänskliga rättigheternas utveckling. Etiken och den mänskliga värderingen som växte fram under 1900 – talet präglade djurskyddslagstiftningen och dess utveckling.

Djurskyddsfrågor började under 1900-talet användas i politiska program och år 1944 fick Sverige sin första djurskyddslag. 1800-talets stora debatter kring vivisektion gav resultat då vivisektion från och med år 1944 lagreglerades. Med inspiration från England utvecklades det svenska djurskyddet. Den största förändringen som skett inom djurskyddslagstiftningen anser jag är 1944 års djurskyddslag. Denna lag hänger starkt samman med den förändrade synen på djur som skedde under 1800-talets djurskyddspropaganda som fortsatte under 1900-talet.

Samhällsdebatter, kända personer som engagerade sig för ett bättre djurskydd och en önskan att ha kontroll över matproduktionen formade 1900-talets djurskyddslagstiftning. Det blev stora debatter om hur människan utnyttjade djur, hur djur led i "djurfabrikerna" och föreningar började uppmana folk att äta vegetarisk kost. Alla dessa samhällsvärderingar ledde till ny lagreglering under 1900-talet. Åter igen speglade samhällsförändringarna den nya lagstiftningen som uppkom.

I efterkrigstiden behövdes billiga livsmedel vilket resulterade i en effektivisering som blev djupt kritiserad. Djur hölls i små burar, fixerades fast vid golvet och elstötar användes exempelvis vid skötseln av djuren. Kritiken mot djurplågeriet i "djurfabrikerna" bidrog till en ny bestämmelse om att länsstyrelsen skulle godkänna de nya lokalerna där djur vistades i utifrån ett djurskyddsperspektiv.

Under 1900 – talet ställdes en hel del etiska frågeställningar mot varandra. Människornas behov av billiga livsmedel ställdes mot djurskyddet. Många människor värnade mycket om djuren, samtidigt som behovet av billiga livsmedel och även ekonomiska intressen gjorde att djurskyddet på flera sätt fick stå tillbaka. Trånga burar, djurplågeri och djur som for illa gjorde att många människor reagerade på att djurskyddet hade fått ge vika till förmån för de ekonomiska intressena.

I propositionen till 1988 års djurskyddslag utmålas Sverige som ett mycket djurvänligt land. God djurhållning ansågs vara en del av Sveriges kulturarv, och det är något lagstiftarna än idag skriver om i förarbeten. Ytterligare en analys är att det faktum att svenskar generellt sett identifierar sig som djurvänliga, och har gjort under en lång period, bidrar till att lagstiftningen speglar det synsättet.

Djurskydd var något som många svenskar var engagerade i under 1900-talet, vilket även framgår av 1988 års proposition. Av den anledningen utvecklades djurskyddslagstiftningen allt mer under 1900-talet.

Astrid Lindgren var en av de personer som debatterade kring djurhållningen. Hennes engagemang ledde fram till 1988 års djurskyddslag. En lag som kom att kallas för just Lex Lindgren.

Efter kritiska debatter kring "djurfabrikerna" kom nya lagregleringar om att djur skulle få möjlighet att bete sig naturligt och att djuret skulle få utlopp

för sitt biologiska beteende. Djur skulle inte bara skyddas från lidande, utan deras hälsa skulle främjas. Debatterna som kritiserade djurhållningen ledde fram till ny djurskyddslagstiftning.

2018 års djurskyddslag har som mål att stärka djurskyddet ytterligare. Detta genom att införa ett kompetenskrav, vilket utredarna ansåg vara den åtgärd som skulle åka djurvälståndet mest. Det står vidare i lagen, och i lagkommentaren, att människan ska visa respekt för djur och att djur har ett egenvärde oavsett människans nytta av djuret. Sverige har gått från att ha en enda paragraf som berörde djurskydd år 1857 till att idag ha en egen djurskyddslag som värnar om djurets egenvärde.

Debatter kring djurskydd har succesivt lett fram till ett starkare och starkare djurskydd genom århundradena. Allmänhetens engagemang och debatter har lett fram till förändringar inom djurskyddet. Samhället formar lagen och lagen speglar samhället.

Människan har i alla tider sett sig som en högre stående varelse än djuret. Precis som Eva Diesen har resonerat kring är det ett etiskt dilemma hur människor får använda djur för sin egen arts vinning. Denna etiska frågeställning har debatterats genom alla århundradena. Från 1900-talet har lagstiftningen blivit allt tydligare om att människan visserligen får använda djur både i form av föda och i vetenskapliga syften, men att de ska begränsa djurens lidande så de inte lider i onödan.

En aspekt på djurskyddet som har varit för diskussion under flera tidsepoker är hur djur ska klassificeras i lagen. Å ena sidan finns det intressen som inte vill ge djuret rättigheter, men samtidigt finns önskemål om att djur ska skyddas och att det ska säkerställas att djur ska få ett så gott liv som det kan få. Djuret ses dock alltid med utgångspunkt ur relationen till människan.

Anette Cedergren och Eva Diesen har resonerat kring att höja djurens juridiska status och detta tror jag är ett effektivt steg för ett ännu bättre djurskydd. Det är riktigt att djur definieras som objekt och lös egendom i lag. Detta kan vara ett problem som flera djurrättsjurister pekat på. Frågan är, enligt min mening, dock om lösningen är att djur skulle likställas med personer. Kanske finns det en möjlighet att höja djurens behov av skydd genom att de omfattas av begreppet brottsoffer, utan att det för den sakens skull direkt likställs med person. Detta eftersom fysisk och juridisk person redan har en klar och vedertagen innebörd.

Även förslaget med en djurombudsman tror jag kan vara ett steg för ett ännu starkare djurskydd i Sverige. Kanske kommer Sverige ta inspiration från Connecticut där djuret kan få ett juridiskt ombud som har till uppgift att tillvarata djurets intressen. Precis som ideella föreningars rätt att tillvarata naturskyddsintressen i domstol genom överklagan, vore kanske nästa steg för ett bättre djurskydd i Sverige att låta djurskyddsorganisationer få samma rätt till överklagan.

Min slutsats är att varje tidsepok på ett eller annat sätt har bidragit till utvecklingen av djurskyddslagstiftningen. Den emotionella bas som Karin Dirke beskrev under 1700-talet har med största sannolikhet format det massiva arbete som djurskyddsföreningarna under 1800-talet sedan utförde.

Djurskyddsföreningarnas arbete har lett fram till omfattande lagreformer under 1900-talet. De ideologiska strömningarna under romantiken, att barn uppmuntrades att värna om djur i barnsagor och de eldsjälur som skrev och debatterade om ett starkare djurskydd har lett fram till 1900-talets lagreformer.

1900-talet präglades av individualism, rättigheter för svaga grupper i samhället och många jurister utbildades. Sverige blev allt mer demokratiskt. I ett samhälle där svaga grupper fick allt mer rättigheter blev djurskyddet också ett prioriterat område. Utvecklingen för mänskliga rättigheter och djurskyddets utveckling tycks gå hand i hand.

De filosofiska ideologier som påverkat samhället under varje tidsepok har lett fram till den djurskyddslagstiftning vi idag har. Samhällsdebatter, ideologiska strömningar och politisk propaganda har förändrat lagstiftningen. Att lagstiftarna betonar att djurskydd är en del av vårt kulturarv säger en hel del om hur starkt förankrat djurskyddet har blivit i samhället.

Idag berörs även alla enskilda djurägare, och även de som enbart sköter om någon annans djur, direkt av djurskyddslagstiftningen genom kunskapskravet. Sällskapsdjuret har också fått en annan status genom det lagstadgade kunskapskravet.

Avslutningsvis kan konstateras att debatten kring det "kantiska synsättet" pågått sedan 1700-talet. Kanske är debatten idag mer aktuell än någonsin tidigare med tanke på diskussionerna om djurens status och exempelvis djurplågeribrottets placering i lagen. Det kan därför enligt min mening mycket väl bli så att Sverige med inspiration från andra länders lagstiftning stärker djurets rättsliga status.

Käll- och litteraturförteckning

Lagar:

Slaktlag 1937:313

Djurskyddslag 1944:219

Brottsbalk 1962:700

Skadeståndslag 1972:207

Miljöbalken 1988:808

Djurskyddslag 1988:534

Djurskyddslag 2018:1192

Propositioner:

Proposition 1937:188

Proposition 1944:43

Proposition 1987/88:93

Proposition 2017/18:147

Förordningar

Djurskyddsförordningen 1988:539

Djurskyddsförordningen 2019:66

Utredningsbetänkanden

SOU 1938:36

SOU 2011:75

Direktiv

Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU
av den 22 september 2010
om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål

Litteratur

Katarina Alexius Borgström, Djuren, läkarna och lagen – en rättslig studie om
djurförsöksetik, Iustus förlag, första upplagan, Uppsala, 2009

Anette Cedergren, Att vara eller inte vara ett brottsoffer – det är frågan!, Recito förlag,
första upplagan, Borås, 2011

Niklas Cserhalmi, Djuromsorg och djurmisshandel 1860-1925: synen på lantbrukets djur och djurplågeri i övergången mellan bonde- och industrisamhälle, Gidlund, Diss. Uppsala : Sveriges lantbruksuniversitet, Möklinta, 2004

Eva Diesen, Djurens juridik, Wolters Kluwer, upplaga ett, Warsaw, Polen, 2016

Karin Dirke, De värnlösa vännerna: den svenska djurskydds rörelsen 1875- 1920, Almqvist & Wiksell International, Diss. Stockholm : Univ., Stockholm, 2000

Christian Häthén, Stat och straff rättshistoriska perspektiv, Studentlitteratur, upplaga 1:2, Lund, 2004

Göran Inger, Svensk rättshistoria, Liber, Malmö, upplaga fem, 2011

Henrik Munktel, Det svenska rättsarvet, Bonniers förlag, Stockholm, 1944

Cecilia Mille och Eva Frejadotter Diesen, Världens bästa djurskydd – myten om Sverige granskas, Taberg Media Group, Göteborg, 2009

Prinsessan Eugenie och Fridhem, Barry Press, Visby, 1975

Jens Rydström, Sinners and Citizens, Akademitryck, första upplagan, Stockholm, 2001

Peter Singer, Praktisk etik, Thales förlag, andra upplagan, Stockholm, 1996

Barbro Soller och Stig A Nilsson, Djurfabriken, Rabén & Sjögren, upplaga 1, Halmstad, 1971

Helena Striwing, Djurplågeri – en studie i lagstiftning och rättsfall, Norstedts förlag, upplaga ett, Stockholm, 1987

Helena Striwing, Djur som brottsoffer, Bokförlaget Nya doxa, upplaga 1, Falun, 1998

Kjell Å Modéer, Juristernas nära förflutna, Santérus, upplaga ett, Stockholm, 2009

Kjell Å Modéer, Historiska rättskällor i konflikt – en introduktion i rättshistoria, Santérus förlag, tredje upplagan, Tyskland, 2010

Tvärsnitt

Tvärsnitt nr 4, 1982

Tvärsnitt nr 3, 1984

Svensk juristtidning

Svensk juristtidning, 1985, Rolf Karlbom, Juridik och ekologisk balans

Svensk juristtidning, 1999, Katarina Alexius – Borgström, Argument för och emot inrättandet av djurombudsman

Övrigt

<https://www.djurskydd.org/om-oss/historia/> nedladdad 2020-01-26

<http://www.holjedjurhem.se/om-oss/historia-29972208> nedladdade 2020-01-22

<https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=15535> nedladdad 2020-01-20

<https://www.astridlindgren.com/sv/astrid-lindgren/opinionsbildaren> hämtat 2020-02-22

Jordbruksverket, Vägledning för kontrollmyndigheter m.fl. – Djurskyddskontroll på slakteri, Dnr 31–298/11

www.djurensratt.se/blogg/ratt-att-foretrada-djur-i-domstol nedladdat 2020-02-22

www.nonhumanrights.org/ nedladdat 2020-01-22